

Guvllolaš lávvaplána– Davvi bieggafápmolágádus, Davvesiidda suohkan

Evttohus lávvaprográmmán

Lávvaguovllu máttanuortaoassi

Grenselandet DA

Sisdoallologahallan

1	Láidehus	4
2	Láidehus	6
2.1	Fidnu oamasteaddji	6
2.2	St1:ža ja Davvi bieggafápmolágádusa vásttolašvuohta	6
2.3	Manin Davvi	7
2.4	Davvi – bálggesčuolli fidnu	8
2.5	Báikkálaš árvoluovvama doarjun	8
2.6	Ealáhuseallima ovddideapmi sámiid váimmusguovlluin	9
2.7	Dálkkádat ja luonddu mánggahámatvuohta	9
3	Proseassa govvádus	12
3.1	Lohpeohcamuš	12
3.2	Dialoga oasálaččaiguin	12
3.3	Guvllolaš lávvaplánenplána álggahančoahkkin	13
3.4	Ovdánanplána	13
4	Fidnu govvádus	14
4.1	Bieggafápmolágádus	14
4.2	Vuloštusat	15
4.3	Fuolahanráhkadus	15
4.4	Transformáhtorstašuvnnat ja siskkáldas šleatgafierbmi	17
4.5	Geaidnolavtta ja siskkáldas geainnut	17
4.6	Geavahandilit	18
4.7	Plánejuvvon laktin fierbmái	18
4.7.1	Vuogádatčoavddus ja ávaštallon doaimmat áibmojođasfierpmis	18
4.8	Doaimmat lávvaguovllu olggobealde	18
5	Isitsuohkan ja eanaeaiggádat	19
5.1	Davvesiidda suohkan	19
5.2	Eanaeaiggádat	19
6	Riektevuođđu	20
6.1	Norgga energijaláhka (Energiloven)	20
6.2	Norgga lávvaplánen- ja huksenláhka (Plan og bygningsloven)	20
6.3	Finnmárkkuláhka (Finnmarksloven)	21
6.4	Kulturárbeláhka (Kulturminneloven)	21
6.5	Luonddu mánggahámatvuođa guoskevaš láhka (Naturmangfoldloven)	21
6.6	Birrasa billašuvvama guoskevaš láhka (Forurensningsloven)	21
6.7	Geaidnoláhka (Vegloven)	21
6.8	Mohtorfievroláhka (Motorferdselloven)	21
6.9	Áibmojohtalusa eastagiid almmuheami, registrerema ja merkeme guoskevaš ásahus (Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder)	22
6.10	Suohkana oppalašlávát	22
6.11	Suodjalanlávát	22
7	Vejolaš čuovvumušat	23
7.1	Oppalaččat	23
7.2	Eanadat ja guoskkakehtes luondduguovllut	24
7.3	Kulturमितomearkkat ja kulturbiras	25
7.4	Áhpásmuhttinátnu ja johtalus	27
7.5	mátkkošteapmi/turisma	27
7.6	Luonddu mánggahámatvuohta	27
7.7	Suodjalanfiggamušat	28
7.8	Šlápma, suoivvaváikkhusat ja šleatgun	28
7.8.1	Šlápma	28
7.8.2	Suoivvaváikkhusat ja šleatgun	29
7.9	Eana- ja vuovdedoallu	29
7.10	Boazodoallu	29
7.11	Infrastrukturvra	32
7.12	Áibmojohtalus	32
7.13	Soalddátguovllut	32
7.14	Eará váikkhusat	32
7.15	Árvvuluovvan	32

7.15.1	Báikkálaš sisaboadut: Vearut ja fidnu speajalváikkusat.....	32
7.15.2	Fidnuguovllu olggobeale infrastruktuurii čuohcán doaimmat	32
7.16	Eará nuoskun	32
7.17	Bieggafápmolágádusa anus váldin.....	32
8	Evttohus lávvaprográmma	33
8.1	Fidnu govvádus.....	33
8.1.1	Fidnu govvádus ja ákkat.....	33
8.1.2	Bieggaresurssat ja buvttadeapmi	33
8.1.3	Molssaeavttuid árvvoštallan	34
8.1.4	Gaskavuohta eará lávvaráhkadeapmái	34
8.1.5	Infrastruktuurra	34
8.1.6	Vejolaš minimerendoaimmat	34
8.2	Proseassat ja meannudanvuogit.....	35
8.3	Čielggadusaid fáttát	35
8.3.1	Duovdda	36
8.3.2	Kulturmuittut ja kulturbiras	37
8.3.3	Áhpásmuhttingevaheapmi ja johtolat	37
8.3.4	Luonddu mánggahámatvuohta.....	38
8.3.5	Birrasa billašuvvan	39
8.3.6	Ealáhuseallima ja servodaga intreassat	41
8.4	Guvllolaš lávvaplána	43

1 Láidehus

Grenslandet DA evttoha dás govviduvvon evttohusa Davvi bieggafápmolágádusa lávvaprográmma. Bieggafápmolágádus plánejuvvo huksejuvvot Finnmarkui, dárkilut Vuonjalrášša birra lean duottarguvlui Davvesiidda suohkanii.

Lávvaguovlu lea duottarduolbadasas sulaid 50 km Leavnnjas nuorttas ja 30 km Áttánjogas máttaoarjjas. Bieggafápmolágádusa ovttatápmu lea plána mielde 800 MW ja jahkásaš buvttadeami árvvoštallet leat gaskamearálaččat 3,4 TWh.

Dákkár lágádussii galgá Norgga energiijalága sihke Norgga lávvaplánen- ja huksenlága mielde dahkat váikkuhusaidárvvoštallama gieđahallama vuodđun.

Váikkuhusaidárvvoštallama guoskevaš ásausa 5 §:s gávnnavuvvo, ahte sáhka lea lávvaplánen- ja huksenlága čuvvon lávas, mas vástida lávvaeiseváldi dahjege Davvesiidda suohkan. Lassin mildosiin I ja II gávnnavit, ahte Norgga čázádat- ja energiijadoaimmahat (NVE) lea virgeoapmahaš, mii vástida bieggafápmoáššiin.

Lávvaprográmmas leat govvidan ovddidanplánaid ja deatalaš fidnuguovlluid ja dan, mo čielggadanbarggu evttohit dahkkojuvvot. Lassin addojuvvo álgoárvvoštallan fidnu váikkuhusain birrasii, luondduresurssaide ja servodahkii ja vel čielggadanprográmma guoskevaš evttohus.

Lávvaprográmma guoskevaš evttohus doaimmahuvvo báikkálaš- ja guovllueiseválddiide ja vel riikka virgeoapmahaččaide, čanusjoavkkuide ja organisašuvnnaide gullama várás. Ná osolaččat, geaidda vejolaš ovddideapmi sáhtta váikkuhit, ožžot dieđu áššis ja sis lea vejolašvuohta addit máhcahaga áššiin, maid galggašii eandalii váldit vuhtii joatkkaplánain

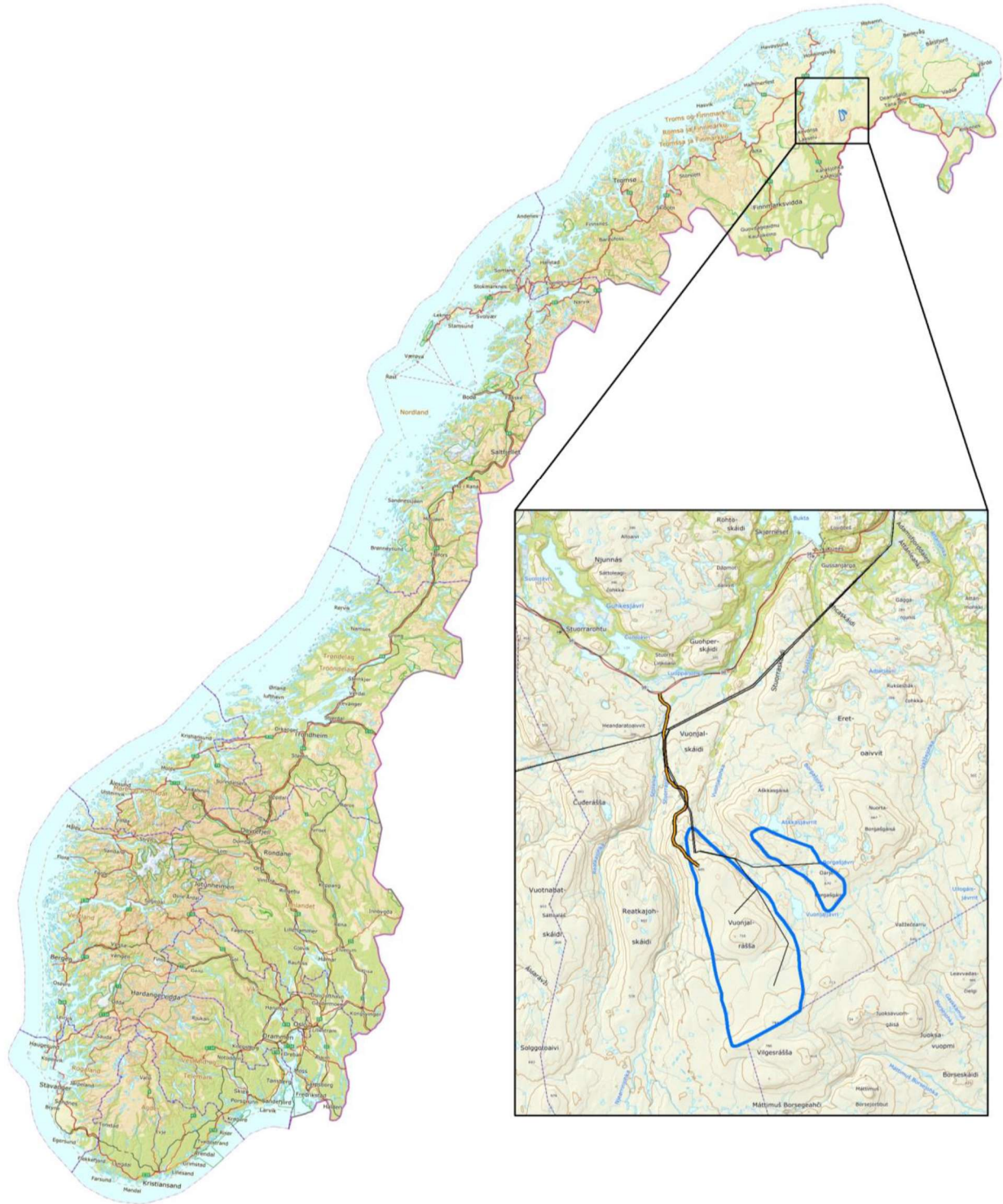
Seammá áigge lávvaprográmma guoskevaš evttohussii laktásan gullanproseassain almmuhuvvo guvllolaš lávvaplána guoskevaš barggu álggaheamis.

Davvesiidda suohkan nanne loahpalaš prográmma lávvaprográmma guoskevaš evttohusa ja gullamis ožžojuvvon máhcahaga vuodul. Nannejuvvon lávvaprográmmas addojuvvojit rávvagat váikkuhusaidárvvoštallanbargui.

Váikkuhusaidárvvoštallama galgá ávkkástallat guktuid guvllolaš lávvaprográmmaid vuodđun.

Davvesiidda suohkan lávvaeiseváldin gieđahallá guvllolaš lávvaplánema lávvaplánen- ja huksenlága mielde. NVE gieđahallá lohpeiseváldin lohpeohcamuša Norgga energiijalága mielde.

Galgá váldot vuhtii, ahte loahpalaš ovddidanplánaid eai nanne, ovdalgo buot fidnu váikkuhusat leat čielggaduvvon. Háliidat ná fuomášuhttit, ahte lávvaprográmma dieđut sáhttet vuigejuvvot loahpalaš dohkkehuvvon oppalašláva ja lohpeohcamuša vuodul.

Gova 1-1. Oppalaškárta, mas oidno Davvi bieggafápmolágádusa sajádat.

2 Láidehus

Dán kapihttala teavstta vuodđu lea 15.8.2023 beaiváduvvon lohpeohcamušas.

2.1 Fidnu oamasteaddji

Davvi bieggafápmolágádusa oamasteaddji lea Grenselandet DA.

Grenselandet váldoeaiggát lea St1 Norge AS. Eamifitnodat St1 lea davviriikalaš energiijafitnodat, man višuvdnan lea Leahkit njunuš CO₂-buori energiija buvttadeaddji ja vuovdi. Fitnodat vuovdá boaldámuša, atnudávviid ja biillabassama 1450 St1- ja Shell-stašuvnnas ja fossiila ja ođasmuvvi boaldámušaid ja oljobuktagiid industriija-, mearajohttin- ja fievrridansuorggi fitnodagaide. St1 doaimmaha energiija Finnmárkku vuorkkáinis Kirkonjárdga ja Hámmerfeastta rittus ja eanagotti viidosas stašuvdnafierpmádagas bokte. St1 mihttomearrin lea hukset Davvi bieggafápmolágádus Davvi bieggafápmolágádus ja opereret dan ja stáđásmuhttit lágádusa davviriikalaš ođasmuvvi energiija vuogádaga váimmusfidnun.

2.2 St1:ža ja Davvi bieggafápmolágádusa vásttolašvuohta

St1:ža guovddáš árvvut leat rabasvuohta, rehálašvuohta ja gudnejahttin. Čuovvut lágaid ja mearrádusaid ja atnit ávvira doaimmet ehtalašvuođas. Gudnejahttit nubbi nuppi ja ovttasbargoguimmiid sihke hárjehat fitnodatdoaimma rahpasit ja vásttolaččat.

St1:ža ehtalaš rávvagat ovttas davviriikalaš árvvuideametguin hábmejit vuodđonjuolggadusaid midjiide ja min ovttasbargoguimmiide. Dáid rávvagiid vuodđun leat ON:id Global Compact – vuodđojurdagat, mat gusket birrasa, korrupšuvnna dustema, olmmošárvosaš bargoeallima ja olmmošvuoigatvuođaid, sihke min višuvdnii leat njunuš CO₂-buori energiija buvttadeaddji ja vuovdi. Olmmošvuoigatvuođaprinsihpaid vuodđun leat ON:id fitnodatdoaimma ja olmmošvuoigatvuođaide guoskevaš láidesteaddji prinsihpat (dahjege UNGP-prinsihpat) ja OECD:a doaimmarávvagat mánggariikkalaš fitnodagaide. Dain nannet min geatnegasvuođaid gudnejahttit ja gáhttet olmmošvuoigatvuođaid, ja daid mielde čatnasat áššáigullelaš ja beaktilis doaimmaide doaimmaide, jus olmmošvuoigatvuođat rihkkovuvjot. Gudnejahttit vuoigatvuođaid, mat leat merkejuvvon riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuođaid julggaštussii ja Riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvnna (ILO) julggaštussii bargoeallima vuodđoprinsihpain ja -rivttiin. Dát buot ovttas bajida dan, mo mii galgat ovdidit miehtemielalaš servodatlaš ovdáneami buot min doaimmaiguin.

Vásttolašvuohta lea áŋkoraston min doibmii maiddá nu, ahte St1 Norge AS stivra lea váldán atnui fuolalašvuođa čuvvon proseassaid OECD mánggariikkalaš fitnodagaide guoskevaš rávvagiid ja Norgga rabasvuođalága (Åpenhetsloven) mielde. ON:id Global Compact –álgagii leat čatnasat ja dan mielde raporteret maiddá min jahkasaš ovdáneamis ON:id suvdilis ovdáneami mihttomeriid olaheamis. Dát raporttat lea oažžumis almmolaččat. St1 almmustahtá 1.7.2023 rádjai almmolašvuođa čuvvon raportta, mas mitaluvvo, mo fuolalašvuođageatnegasvuođa čuvvon árvvoštallamat leat čađahuvvon, maid áššiid min árvogollosis leat vejolaččat áican ja makkár doaimmaide leat álgán.

Fuolahat Davvi fidnu vásttolašvuođas systemáhtalaččat ja guđege áigge heivehuvvon riikkaidgaskasaš refereansarámaid, ON:id suvdilis ovdáneami prográmma ja Norgga lágaid mielde. Doaimmiid ja vejolaš váikkuhusaid guoskevaš dieđu bissovaš beaivádeapmi ja analiseren leat dán barggu guokte dehálaš čiehkageađggi. Investeret dihto guovlluide, maiguin bastit váikkuhit olmmošvuoigatvuođaid gudnejahttimii: sosiála ja ekonomalaš váikkuhusat báikkálašservošiidda, dieđuoážžun, proseassaid čađačuovgivohta ja hávváduvvo sajádagas lean unnitlogujoavkkuid vuoigatvuođat. ST1:žii lea dehálaš sihkarastit, ahte olles searvvuš ja báikkálašsearvvuš, mii oamasta

luondduresurssaid dahje maidda min bargomet váikkuha, dovdet leat gullojuvvon ja ožžot ávkki min doaimmas.

Geavatláččat dát doaimbavuohki lea dolvon mánggaid doaimmaid ja proseassaid atnui váldimii. Dát leat ovdamearkan:

- Gárvvistat sierra rávvagiid vásttolaš doibmii bieggenergiija ovddideamis.
- Investeret aktiivvaláččat báikkálaš áñkorastimii ja doaimmaide, mat sáhttet doarjut servodatlaš ovddideami ja sihkkarastit ávkkiid vuoiggalaš juohkašuvvama.
- Sihkkarastit fidnogaskavuođaid ja doaimmaheaddjiid due diligence -árvoštallama bokte, ahte guoimmit ja doaimmaheaddjit čuvvot min prinsihpaid ja rávvagiid.
- Kártet bieggafámu guoskevaš dálá lohperámma vejolaš váilevuođaid dan vuostá mat leat riikkaidgaskasaš refereansaráma vuordámušat sihke rabas ja vásttolaš doaimma guoskevaš prinsihpat.
- Figgat aktiivvaláččat earuhit vejolašvuođaid viidát sosiála ja ekonomalaš váikkuhusaidárvoštallamiidda ovttasbarggus áššedovdiiguin.

St1:žis leat ON:id suvdilis ovdáneami mihttomeriide laktásan konseardna- ja fidnodoaimbaovttadatdási vásttolašvuođamihttomearit. Davvá gárvvistat konkrehtalaš vásttolašvuođamihttomeriid ovttasbarggus báikkálaš oassebeliiguin, bargomárkanovddasteaddjiiguin ja olmmošvuoigatvuođaaššedovdiiguin. Dát mihttomearit gokčēt earret eará árvogollosa ja báikkálaš váikkuhusaid. Deatalaš indikáhtorat ja vuogit meroštallojit ovdalis govvejuvvon ovttasbarggus.

2.3 Manin Davvi

Máilbmi lea radikála nuppástusaid vuolde. Várrage buot eanemus mearkkašahtti dahkki nuppástusas lea dálkkádatrievdan. Vaikke Norga oažžu measta buot šleađggas ođasmuvvi energiijagálduin, dat gokčá dušše sulaid 60 % Norgga oppalaš energiijagolahusas.

Norga lea eará Eurohpá riikkaid láchkai láchkai boahttevaš jagiin lasiheamen ođasmuvvi energiija buvttadeami, vai loahpas 40 % fossiila energiijas sáhtašii láchkiid mielde luohpat eret. Statnett árvoštallama mielde Norga dárbbáša boahttevuodas 30–50 TWh ođđa ođasmuvvi šleađgga vai sáhtta čuohppat beali šaddogárdegássain ja árvvu mielde vel 40 TWh lasi vai beassá oalát eret čađas. Dát gáibida boahttevaš jagiin mearkkašahtti fidnuid, eanaš bieggafámu hámis. Vai negatiivva váikkuhusat bázášedje nu unnin go vejolaš, Grenselandet DA oainnu mielde lea jierpmálaš vuodđudit unnit ja stuorát bieggafápmolágádusaid báikkiide gos bieggá olu dan ektui, ahte cegget daid sierra guovlluide riikii.

Hui buorre bieggadiliid dihtii Davvi bieggafápmolágádus buvttada árvoštallama mielde 1,5 geardde eanet šleađgga go gaskastuorra bieggafápmofidnu Mátta-Norggas ja 2-3 geardde eanet go Duiskkas lean bieggafápmofidnu, mas leat seammá olu turbiinnat. Davvi bieggafápmolágádus bastá nuppiiguin sániiguin doaimmahit loahppageavaheaddjiide Eurohpá hálbimus šleađgga.

Finnmárkkus leamašan stuorra hástalusat dálá šleađgafirpmiin Skáiddis nuorttas. Statnett lei guhká dan mielas, ahte dán fierpmi nannen 420 kV:a firpmiin Skáiddis Vuonnahtii ii lean sosioekonomalaččat gánnáhahtti dálá golahusain ja lobi ožžon bieggafápmofidnuiguin. Seammá áigge Statnett gávnahii, ahte mearkkašahtti stuorát bieggafámu huksen sáhtašii dahkat dán fápmolinnjás sosioekonomalaččat gánnáhahtti. Min analysat čájehedje, ahte huksemiin 1 200 MW ođđa bieggafámu Finnemárkkus ođđa bieggafámu Finnemárkui, de ođđa 42 kV fápmolinnjá Skáiddis Vuonnahtii buvttadivččii okto badjel 9 miljárdde Norgga ruvnnu oppalašekonomalaš

badjelbáhcaga. Davvi bieggafápmolágádus guottihivččii nuppiiguin sániiguin ovttas guovllu eará lobi ožžon bieggafápmofidnuiguin ođđa fápmolinnjá viiddideami buot posiitiivva speadjalastinváikkhusaidisguin, mat fidnus livčče Nuorta-Finnmárkku ealáhuseallimii ja industriija ovddideapmái. Dan lea illudahtti, ahte Statnett mearridii njukčamánu 2019 ovddidit 420 kV fápmolinnjá Skáiddis Vuonnabahtii.

Finnmárkku eanagoddi lea nannen mihttomeari, man mielde atnui váldo 2 000 MW bieggafápmu jagi 2023 rádjai. Eanagoddi lea maiddái nannen, ahte sávvá Skáiddis Vuonnabahtii huksejuvvot 420 kV fápmolinnjá, ja duon sávaldaga Statnett áigu ollašuhttit. Davvi bieggafápmolágádus lea deatalaš oassi goappáge mihttomeari olaheamis sosioekonomalaččat gánnáhahtti vugiin.

2.4 Davvi – bálggesčuolli fidnu

Stuorra bieggafápmolágádusain ožžojuvvon energiija sáhtta ávkkástallat boahttevuoda boaldámušaid dego hydrogena ja jođihuvvon buktagiid, birasustitlaš buvttadeamis. Norgga ráđđehusa energiijaraporta (Kraft til endring. Energipolitikken mot 2030) sisttisdoallá rávvagiid stuorra fidnuide molssaevttolaš energiijagáldu ovddideapmin. Sturradikki loahpalaš raporta (13.6.2016) sihkkarastá earret eará riikkaviidosaš investerema hydrogenii energiijagáldun, riikkaviidosaš stašuvdnafierpmádaga vuodđudeami geaidnojohtalusa várás, ráhkkaneami dálá dieseliin johtán togaid buhttemii hydrogenain johtti togaide ja hydrogenain johtán fearggaid atnui váldimii guhkit riikkaviidosaš johtolagain.

Finnmárkkus lea olu doaibma, mii gáibida eanet šleađgga. Dát leat guolledoallu, ruvkeindustriija ja oljju/gássa bohkan Barentsábis. Geavatlaččat eanagotti buot energiijaresurssat leat dál anus, mii ráddje čielgasit Finnmárkku vejolašvuodaid ovddidit industriijas.

Fidnu eaiggáda oainnu mielde dál fáhtemis lean bieggafápmu goallosteapmi industriija atnui lea hui dehálaš, ja ná sáhtta dahkat bissovaš bargosajiid guvlui, gos bieggafápmopotensiála ávkkástallo.

Dákkár ovddideamis lea mihtilmas dehálaš, ahte bieggafápmolágádusain lea oažžumis doarvái ođasmuvvi energiija, ii dušše guvlolaš ja riikkaviidosaš atnui muhto teknologalaš ja industriijalaš treandda ovddideapmin. Davvi bieggafápmu sáhtta nie fállat vuodu ođđa industriijalaš ovdáneapmái sihke ovddidit ođđa fitnodagaid ja bargosajiid luovvama guvlui.

2.5 Báikkálaš árvoluovvama doarjun

Grenslandet DA:a mihttomearin lea ovddidit fidnu, mii veahkeha báikkálaš ja guvlolaš ealáhuseallima doaibmiid dahkat lasi árvvu ja fállat daidda vejolašvuoda sturru gávppálaččat nu riikkaviidosaš ja riikkaidgaskasaš mihttolávas. Háliidat ovddidit fidnu, mii fállá áššáioasálaš báikkálašservošiidda ja rivttiid hálldašeaddjiide buoremus vejolašvuodaid dahkat servodagas eanet geasuheaddji ássan- ja eallinsaji ja dahkat šaddanvejolašvuodaid.

Grenslandet lea dán duogáža ektui sádden isitsuohkaniidda ovttabealat ja juridihkalaččat čadnu diehtunaddima, mas fidnu čatnasa čuovvovaččaide:

- Ovddidat báikkálaš čehppodaga; vuodđudat ovdamearkan báikkálaš operatiivva organisašuvvna ja dahkat bissovaš oahpposoahpamušvuogadagaid.
- Oassálastit bieggafápmui vudjon diedihanguovddáža vuodđudeapmái.
- Álkidahttit báikkálaš doaibmiid oassálastima bieggafápmolágádusa huksemii ja opereremii.
- Sihkkarastit huksenbargguid áigge stellemiid, dego Gussanjárgga čiekŋaliskája ja gontevisttiid, ođđasit ávkkástallan.

- Sihkkarastit giddodatvearuid ovdadeami.

Diehtunaddima galgá sihkkarastit, ahte suohkan oažžu fidnus bissovaš árvvu ja ahte huksenmuttus dárbbalaš meannudemiid ja lanjaid sáhtta ođđasit atnui buoremus vejolaš vuogi mielde.

Diehtunaddin galgá dahkat vejolažžan, ahte sihke guovlluhuksejeddjiide ja gildii šaddan goluid ja ávkkiid sáhtta ávaštallat.

2.6 Ealáhuseallima ovddideapmi sámiid váimmusguovlluin

Grenselandet mihttomearrin lea dahkat ruhtadanortnega, mii ovddida ealáhuseallima ovddideami sámiid váimmusguovllus, vuodđudemiin fitnodatruhtaráju. Ruhtarádju doarju álgagiid dahkkiid, geat háliidivčče ovddidit sámiid kultuvrii ja eallinvuohkái heivvolaš suvdilis fitnodatdoaimma, ja dan vehkiin figgat ovddidit vásttolaš fitnodatdoaimma ja bissovaš bargosajiid, mat govvidit sámiid ealáhusaid sierraiešvuoda.

Ruhtarájus sáhtta juohkit ruđaid olbmuide, foanddaide dahje organisašuvnnaide, mat háliidit álggahit fitnodatdoaimma ovddideami dahje ovddidit dasa laktásančehppodaga buorideami. Ruhtarájus doarjut fidnuid,

- main ruđat eai gilvohala molssaevttolaš ruhtadangálduiguin
- mat vuodđuduvvet Finnmárkku sápmelaččaid váimmusguovlluide
- mainna lea potenciála dahkat gánnáhahtti doaimma ja bissovaš bargosajiid
- mat luonddus dihtii sáhtta doarjut konseptta dahje fitnodatdoaimma ovddideami, muhto dat sáhttet leat maddái njuolgggo kapitálainvesteremat fitnodagaid vuodđudeapmái dahje viiddideapmái.

Ruhtarádju galgá leat politihkalaččat sorjjasmeahtun, ja dasa nammaduvvo sorjjasmeahtun stivra.

Grenselandet DA oainnu mielde Sapmi Næringshagen čuođi proseanttain oamastan Indre Finnmark Investeringssselskap lea lunddolaš válljejuvvo dán fitnodatruhtaráju hálddašedjain. Grenselandet DA lea nu mearridan sáddet Indre Finnmark Investeringssselskapille ovttabealat ja juridihkalaččat čadni diehtunaddima, mas fitnodahkii fállujuvvo geardelunddolaš 10 milj. Norgga ruvnnu ruhtasirdima miehtemielalaš investerenmearrádušas ja jahkásaš sirdimat, mat vástidit 0,7 % jahkásaš bruttovuovdimiin (roava árvvoštallama mielde sulaid 11,5 miljon NOK jagis opererenmuttus).

2.7 Dálkkádat ja luonddu mánggahámatvuohhta

Dálkkádatáššit leat nannosit politihkalaš agendas. Mánggga mielas olbmo daguid bokte bohtán dálkkádatrivedan lea stuorámuš máilmmiviidosaš hástalus, man olmmošgoddi lea goassige gártan deaividit. Dálkkádateinnostusat jahkái 2100 čájehit, ahte Finnmárkku dán oasis gaskaliekkasvuohhta sáhtta badjánit 3-3,5 °C, muhtabeivviid mearri sáhtta gáržut 10-65 beivviin jagis (dan mielde, man allin leat mearadásis) ja arvemearit sáhttet lassánit 10-25 %. Lassin ravddamuš dálkealbmonemiid deaivat ain dávjjibut. Lea čielggas, ahte jus dálkkádatrivedan ollašuvvá einnostusaid mielde, das lea mearkkašahhtti váikkuhus earret eará guovllu ekosystemaide ja boazodollui.

Eurohpá kommišuvdna mearridii ođđajagimánus 2008 energiija- ja dálkkádatpakehtas, man dovdet maddái Barroson pakehttan. Sáhka lei kommišuvnna dassázii eanemus gudneáŋgiris energiija- ja dálkkádatpakehtas, mas bukte ovdan ng. 20-20-20-mihttomeari dahjege EU:a šaddogárdegássaluoitimiiid geahpedeapmi 20 %:ain, ođasmuvvi energiijagálduid oasi bajideapmi 20 %:ii ja energiijabeaktivuoda buorideapmi 20 %:ain jagi 2020 rádjai 1990 dási ektui. Mihttomearrin lei geahpedit sorjjasvuoda fossiila sisabuktinboaldámušain ja investeret eanet vásttolaš energiijagolahussii ja -buvttadeapmái.

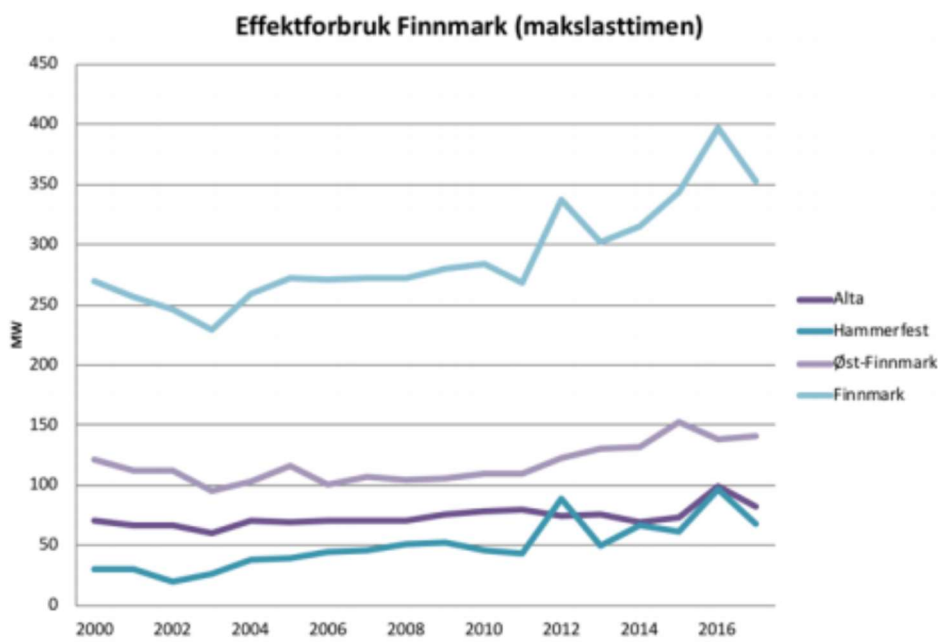
Nu gohčoduvvon ođasmuvvi energiija direktiivva (2009/28/EY), masa dát mihttomearit leat merkejuvvon, leat ollašuttimin, ja Eurohpá riikkat orrot ovdáneamen bures mihttomeari guvlui (jagiid 1990-2019 EU-riikkaid oppalašluoitimat geahppánedje 24 %, vaikke ekonomiija stuorui seammá áigodagas 60 %). Sihke ođasmuvvi energiija direktiivva ja energiijabeaktivuodadirektiivva (2012/27/EU) dárkkistuvvui jagi 2018, ja čakčat 2020 mihttomeari dárkkistedje ođđasit ja bukte ovdan jahká 2030 ollán dálkkádatmihttomearreplána (Climate Target Plan). Plánas jurddašit EU:a CO₂-luoitimiid geahpedeami juobe 55 %:ain jagi 2030 rádjai, mii lea hui gudneángeris mihttomearri.

Norgga stuorradiggi nannen dávisteaddji dálkkádatmihttomeriid jagiide 2030 ja 2050 (geahpádušat jagi 1990 dásis):

- Unnimustá 50 % unnit šaddogárdegássaluoitimat jagi 2030 rádjai.
- 90–95 % unnit šaddogárdegássaluoitimat jagi 2050 rádjai.

Norgga dálkkádat- ja energiijabeaktivuodapolitihkas deháleamos doaibma lea elektriseren. Statnett lea rehkenastán, man olu šleađgga golahus lassánivččii, jus Norggas sirdašuvašedje fossiila boaldámušaid sajis ávkkástallat šleađgga. Statnett čállá čuovvovaččat:

”Elektriseren lea deahtalaš oassi Norgga šaddogárdegássaluoitimiid geahpedeamis. Jus buhttet stuorámuš oasi dál anus lean fossiila boaldámušain šleađggain, šleađggagolahus lassána 30-50 TWh jagis. Jus ođasmuvvi šleađgga buvttadeapmi lassánivččii dávisteaddji vugiin, Norgga šaddogárdegássaluoitimat gahčašedje beallái. Váikkuhusat sirdinfierbmái livčče jáhkkimis govttolaččat. Nollaluoitimiid olaheamis energiijavuogádagas hydrogena buktán lasáhus sáhtašii leat 40 TWh.”

Govva 2-1: Maksimála rávdnjegolahus Finnmarkkus ja juohkašupmi golmma oasseguvlui. Gáldu: Statnett (2019).

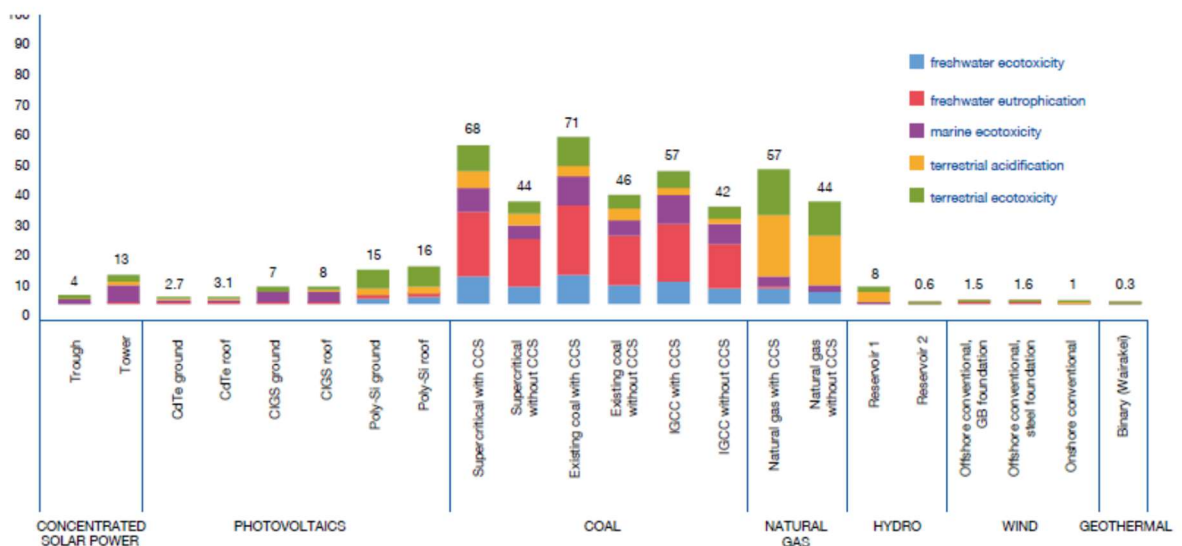
Dán oktavuodas lea maiddái ágga fuomášuhttit, ahte Equinor Muolkkuid lágádus, mii lea okta Norgga stuorámuš luoitingálduin, ja buvttada okto sulaid 2 % Norgga buot šaddogárdegássaluoitimiin. Muolkkuid elektriseren livččii hui dehálaš dahkki luoitimiid geahpedeamis, ja dat gáibidivččii Equinora mielde sulaid 400 MW:a giddes noađuheami. Dát vástida sulaid Finnmarkku dálá máksimála rávdnjegolahusa (gč. govva 2-1). Muolkkuid elektriseren gáibidivččii nuppiiguin sániiguin

mearkkašahtti ođđa ođasmuvvi energiija fidnuid Finnmárkkus. Davvi bieggafápmolágádus, man ovttadatfápmu lea 800 MW ja vurdojuvvon jahkebuvttadeapmi sulaid 4,1 TWh, livččii almmatge mearkkašahtti veahkki dán ektui.

ON: id luonddučoahkkin almmustahit miessemánus 2019 ođđa raportta, mii čujuha, ahte olbmo doaimma áitá miljovna šlája leahkima. Guovddáš sivat dása leat eanageavaheami rievdan (dehálaš eallinbirrašiid duššan), njuolgo ávkkástallan (meahccebivdu/gárdun), dálkkádatrievdan, nuoskun ja buktojuvvon vierisšlájat. Ovdáneami čuovvumuššan mánggat šlájat leat leat ávžeravddas. Dán rádjai globála šlájjaid mánggahámatvuhtii čuohcán áitaga sivat leat juohkašuvvan oazžu dadjat guovtti oassái dálkkádatrievdama ja eará dahkkiid gaska.

Eatnanspáppa liekkasvuoda loktaneapmi váikkuha lundui sihke genetikalaš ja ekovuogádaga dáfus, ja dálkkádatrievdama váikkuhusaid luonddu mánggahámatvuhtii vuordit nanosmuvvat ain boahktevaš jahkelogiin. Muhtun guovlluin dálkkádatrievdan loktá raportta mielde guovddáš sivan šlájjaid sohkašápmui.

Mánggat dutkamušat (gč. govva 2-2) leat čujuhan, ahte eanabieggafápmu lea eará ođasmuvvi energiijagálduide veardidettiin unna ekologalaš juolgeluodda, ja danin eanabieggafápmui galgá addit guovddáš rolla boahttevuodaenergiijabuvttadeamis.

Govva 2-2: Eará energiijagálduid ekovuogádatváikkuhusat, šládja/jahki, 1000 TWh guovdu, Eurohpá jagi 2010. Gáldu: UNEP (2016).

Vai dálkkádatkriissa sáhtašii čoavdit (luovvanit čađas) vugiin, mii ii lasit luonddu mánggahámatvuoda áitaga, ođasmuvvi energiija buvttadeami galgá lasihit fossiila boaldámušaid geahpedemiin ja seammás guorahallat kritihkalaččat atnui váldojuvvon guovlluidd. Boahktevaš eanajuogus galgá vuodjut eanageavaheapmái, mii veahkeha láivudit dálkkádatrievdama váikkuhusaid iige nanne daid. Energiijasuorggis galgá prioriteret guovlluidd, mainna šládjariggodat lea unnán ja main leat valjis energiijaressat, dego justa Davvi.

Lea dehálaš čielggasmahttit, ahte jus Norgga eiseválddit háliidit deattuhit šlájjaid mánggahámatvuoda váldima vuhtii lobiin, mat mieđihuvvojit bieggafápmofidnuide, de guovllu guoskameahttuovuhta lea dávjá unnimus dehálaš kriteara. Davvi bieggafápmolágádusa lávvaguovlu lea buorre ovdamearka guoskkakeantes guovllus, gos šaddo- ja eallišlájjat leat viehka unnán. Dalle váikkuhusat šlájjaid mánggahámatvuhtii MW-ovttadatfámu bokte leat Davvis

fuopmášahtti unnit go mánggáin sullasaš ovddidanfidnuin vuollegis ja lagabus rittu lean fidnuin, vaikke eará teknihkalaš intervensuvnnat váikkuhit eanet manjelis máinnašuvvon guovlluide.

Norgga oppalašviidodagas árvvu mielde 44 % (gáldu: miljostatus.no) meroštallojit guoskkakehtes luondun (> 1 km teknihkalaš intervensuvnnaid), go fas loahpat 56 % leat guovllut, gos leat gieđahallan luonddu. Eatnama alde lean bieggafápmofidnu, man fápmu vástida 30 TWh ođđa ođasmuvvi energiija, oaivvildivččii dan, ahte lávvaguovlluid oktii rehkenaston oassi lea 0,15 % (sulaid 575 km²) Norgga oppalašviidodagas (sulaid 385 200 km²). Jus Norga luovvana čađas oalát (70–90 TWh, gáldu: Statnett), dán guovllu oassi lassána 0,3–0,45 %:ii (gáldu: NORWEA).

3 Proseassa govvádus

3.1 Lohpeohcamuš

Grenselandet DA doaimmahii miessemánus 2017 ovdaalmmuhusaid Davvi bieggafápmolágádusas ja dan fierbmái laktimis (sierra áššegirjjit).

Lohpeohcamuš ja dasa laktásan váikkuhusaidárvoštallan doaimmahuvvui NVE:i golggotmánus 2019. Jagi 2020 bieggafápmolágádusaid guoskevaš ohcamušaid gieđahallan gaskkalduvai, ja dat mielddisbuvttii fidnu gaskkalduhttima geasi 2022 rádjai.

3.2 Dialoga oasálaččaiguin

Lohpeohcamušaid válmmaštallama oktavuodas ordnejuvvojedje almmolaš čoahkkimat Gussanjárggas Davvesiidda suohkanis (18.9.2017) ja Deanus (19.9.2017 ja 22.11.2017). Lassin ordnejuvvojedje guokte gullančoahkkima, maidda bovdejuvvojedje birassuodjalanorganisašuvnnat, eará organisašuvnnat, báikkálaš ovddasteaddjit jna. earret eará Davvesiidda, Deanu ja Porsáנגgu suohkanis ja áššáiosolaš boazodoalloguovlluin,

Lassin boazodoalloguovlluin 9, 13 ja 14A ja áššáiosolaš Suohkanis ja Finnmárkku eanagottis dahke helikopterkártemiid ja ordnejuvvojedje mánggat eahpevirggálaš deaivvadeami boazodoalloguovlluiguin, suohkaniiguin ja guovllu eará doaimbiid ovddasteaddjiiguin ohcan- /čielggadanproseassa áigge.

Dán duogáža vuostá áššáiosolaš čanusjoavkkuid árvvoštalle ožžon dieđu fidnus áššáigullevaččat. Dán čuovvumuššan almmolaš čoahkkimat eai ordnejuvvo lávvaplánema álggaheami almmuhusa ja lávvaprográmmii gullevaš gullama oktavuodas. Almmolaš čoahkkimiid áigot goittotge ordne guvllolaš lávvaplánenprográmma ja lohpeohcamuša guoskevaš virggálaš gullama oktavuodas.

3.3 Guvllolaš lávvaplánenplána álggahančoahkkin

3.5.2023 doaimmahuvvon lávvaálgaga vuodul ordnejuvvui 9.5.2023 virggálaš álggahančoahkkin Davvesiidda suohkaniin.

Dán prográmma vuodđun leat čoahkkimis boahotá rávvagat, ja dat lea bukten ovdan beavdegirjjis, mii lea beaiváduvnon 15.5.2023

3.4 Ovdánaplána

Tabeallas 3-1 leat bukten ovdan fidnu ovdánaplána.

Tabealla 3-1: Ovdánaplána

	2023				2024			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	A4
Lávvaplánenálgga		●						
Evttohus lávvaplánenprográmma		▬						
Lávvaplánenprográmma álggaheami guoskevaš almmuhus / almmolaš guorahallan			▬					
Lávvaplánenprográmma dohkkeheapmi (NMU/KST)				●				
Evttohus lávvaplánenprográmma				▬				
Lávvaplánenprográmma virggálaš dárkkistus						▬		
Plána dohkkeheapmi							●	

4 Fidnu govvádus

Fuomáš, ahte čuovvovaš govvádusat dán gieđahallon konsepttas leat álgogovvádusat ja ahte lassedutkamušat ja ovttaskasdási lávvaplánen sáhttet mielddisbuktit rievdadusaid.

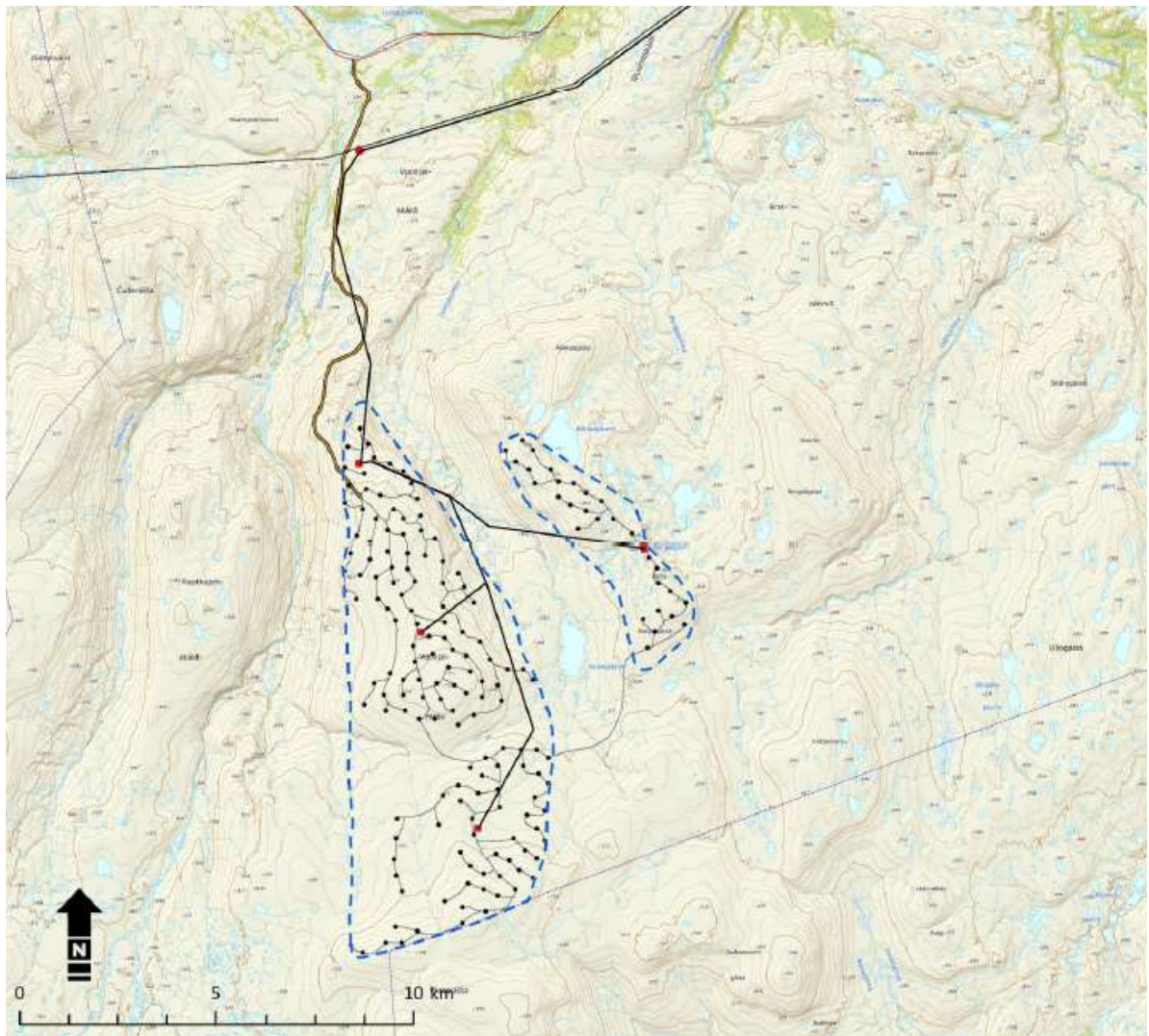
Dán kapihttalis lean doaibmagovvádusat bohtet ovdaalmmuhusas ja čielggadanprográmma guoskevaš evttohusas, mat leat beaiváduvvon 12.5.2017, ja lohpeohcamušas, mii lea beaiváduvvon 15.8.2022.

4.1 Bieggafápmolágádus

Plánejuvvon čuovvovvaš lea soddjil bieggaturbiinna tiippa, sturrodaga ja meari válljema ektui, nuba cegejuvvon bieggaturbiinnaid mearri lea gitta turbiinnaid guovdu lean nominálafápmus. Lea gitta das, makkár bieggaturbiinnat leat huksenáigge oažžumis, de guđege bieggaturbiinna nominálafápmu bohtá leat 5–12 MW.

Meroštallojuvvon lávvaguvlui cegejuvvojit nuppiiguin sániiguin 66-160 bieggaturbiinna. Eanemusalloat rohtora soajá badjeossái lea 200 m.

Govva 4-1 govvida ovttá vejolaš čovdosa.

Govva 4-1: Davvi bieggafápmolágádusa huksema álgoplána.

Bieggafápmolágádusa sturrodat ja bieggaturbiinnaid gaska leat gitta mánggain dahkkiin. Turbiinnaid ja siskkáldas geainnuid gáibidan guovlu lea hui rájáláš. Dan dihtii johtalus ja boazodoallu guovllus sáhttet árvvoštallama mielde joatkašuvvat guovllus ovddeš lági mielde. Vásáhusaid mielde turbiinnaid sajušteamis čuovvut gaskka, mii lea 3-5 geardde rohtora čađamihttu.

4.2 Vuloštusat

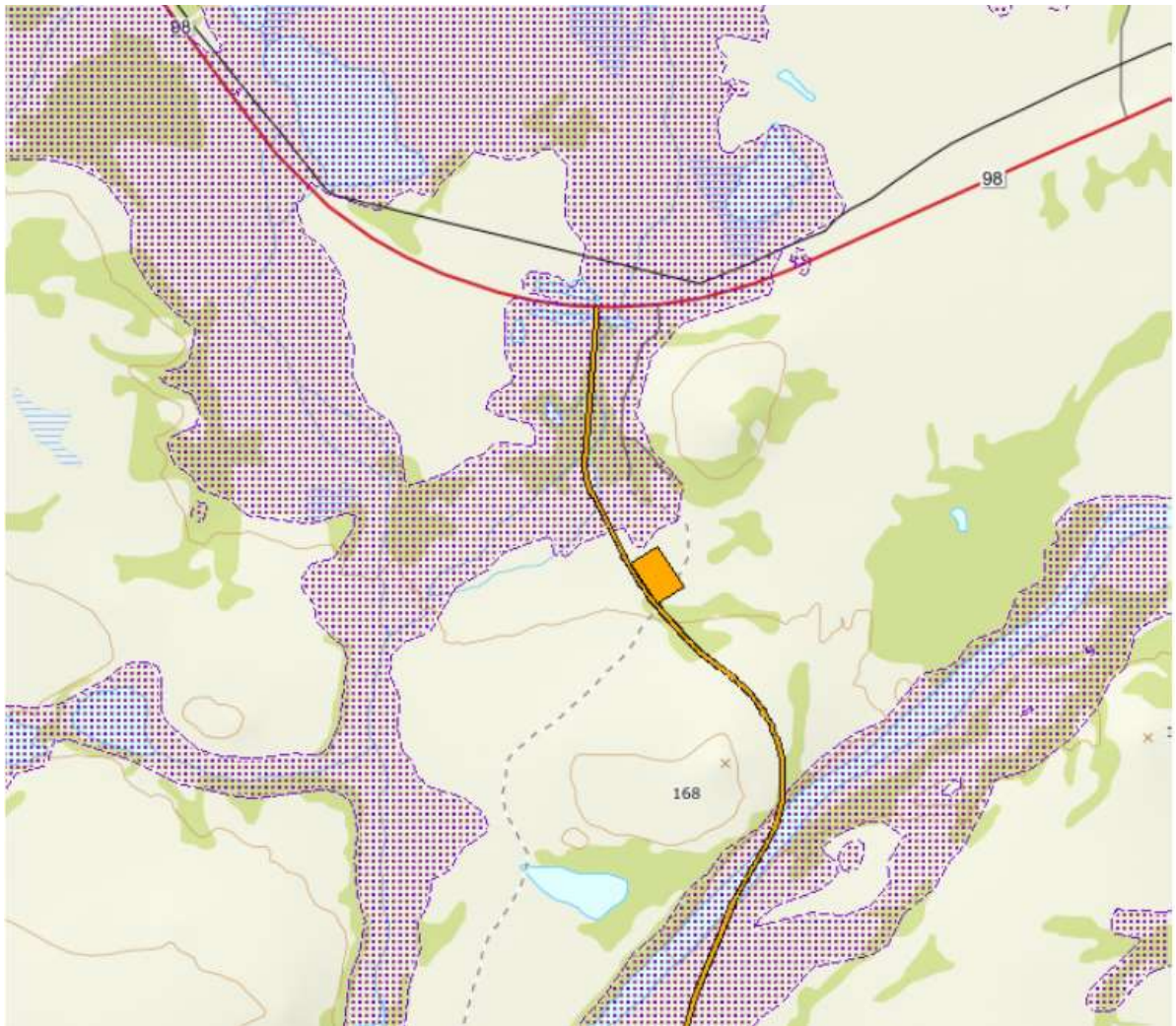
Vuloštusaid tiippa lea muhtun muddui gitta turbiinnaid sajuštanbáikki eanavuodus.

Norggas dábálaččat ávkkástallon teknologijja lea turbiinna áŋkorastit njuolgga báktevuođđui. Báktevuođđovuloštusain ávkkástallet dávjá áŋkorstákkuid, mat bovrejuvvojit 10-20 mehtera čiekŋalassii. Dat čavgejuvvojit ja giddejuvvojit vuloštusaid betonŋa badjeoassái. Vuloštusa badjeoassái leikejuvvojit birrasa hápmái boalttut, maidda toardna giddejuvvo.

Nubbi dábálaš teknologijja eanabieggafápmofidnuin lea nu gohčoduvvon deaddofápmovuloštus (jáhkkinis unnit mearkkašahhti dán dáhpáhusas). Das eatnamat roggojuvvojit eret ja leikejuvvo betonŋavuloštus. Deaddofápmovuloštusa ávkkástaladettiin guđege vuloštussii dárbbáša árvvu mielde 300–600 m³ betonŋa.

4.3 Fuolahanráhkadus

Seammás vuodđogeainnu 98 luoddaearu máttabeallái lea plánejuvvon fuolahanráhkadus, mas lea guovddáš mearkkašupmi bieggafápmolágádusa opererema ja bajásdoallama dáfus. Ráhkadus leat dábálaččat lanjat operáhtorii (eaiggáda ovddideaddji), turbiinnaid geavaheamis ja bajásdoallamis vástidan jovkui ja fápmofitnodagaide ja earálágan vuolleskáhppojeaddjiide, geat leat báikki alde sihke dihto gaskkaid ja vahkkosaččat.

Govva 4-2: Plánejuvvon fuolahanráhkadusa viehka dárkilis sajádat.

Lassin geassemánobajiid báikki alde lea dávjá láigobargoveahka bargamin earálágan fuolahanbargguid, nuba lágádusas sáhttet leat eanemustá 20-30 olbmo.

Fuolahanráhkadusas sáhttet leat earre eará

- kantuvrrat
- čoahkkinlatnja
- boradansále/čoahkkanansadji
- bivttasskáhpel/hivssegat
- vuorká/biilastálla
- diehtoguovddáš
- parkerensajit.

Fuolahanráhkadusa sáhtta molssaevttolaččat vuodđudit Gussanjárgii. Sajádat válljejuvvo lávga ovttasbarggus Davvesiidda suohkaniin ja Gussanjárgga báikkálaš álbmogiin. Ná sáhtta sihkkarastit stuorámuš vejolaš synergijaváikkuhusa ealáhuseallima ovddideapmái.

4.4 Transformáhtorstašuvnnat ja siskkáldas šleađgafierbmi

Bieggafápmolágádussii sajuštit vuogálaččat transformáhtorstašuvnnaid, mat rievdadit bieggaturbiinnaid buvttadan rávnnji dálá gealddadássái vai sáhtta juohkit dan ovddasguvlui guovddášfierbmái. Sajušteamis mearrida sirdingeinnodaga válljen turbiinnain siskkáldas fierbmái ja buvttadanlinnjá válljen. Transformáhtorstašuvnnaide stellejuvvojit maiddái dárbbaslaš lavttarusttega ja stivrenvuogádagat.

Siskkáldas fierbmi guđege ovttaskas bieggaturbiinnas transformáhtorstašuvnnaide huksejuvvo 33 kV eanakábelfierbmin. Eanakábelfierbmi huksejuvvo bieggaturbiinnaid várás njáskojuvvon fievrridan- ja vuodjingeainnuid gurrii/oktavuhtii, nuba dat ii gáibit eará fysalaš doaimmaid. Siskkáldas 33 kV kábelfierpmi oppalašguhkkodahkan árvvoštallo sulaid 130-140 km.

4.5 Geaidnolavtta ja siskkáldas geainnut

Geaidnolavtta vuodđogeainnus 98 bieggafápmolágádussii álgá dakkaviđe Sturrajoga šalddi oarjjabealde ja joatkašuvvá dasto njuolgga máttás, Vuonjalskáiddi bajás ja ain Vuonjárášša lávvaguvlui. Lávvaguvlui bohtán bohtán geaidnolaktaga guhkkodat lea sulaid 12,8 km. Lávvaguovllu siskkobeallai ráhkaduvvojit maiddái sulaid 100-110 km ođđa siskkáldas geainnut. Dánlágan geainnut leat dábálaččat čievrageainnut (gč. govva 4-3). Mássarehkenastimat eai leat vel dán muttus dahkkojuvvon, muhto dán eanadagas mihttomearrin lea sulaid mássadássedeaddu. Dát minimalisere dárbbu vuodđudit lávvaguvlui eatnama vurken- dahje duvdnjesajiid.

Govva 4-3: Rákkočearu bieggafápmolágádusa geaidnolavtta. Dillet Rákkočearus ja Davvis leat oalle láhkai seammaláganat, nuba govva addá jurdaga, mo Davvi geaidnolavtta ja siskkáldas geainnut šattašedje leat. Čuovgagovva: Multiconsult Norge AS

Bieggafápmolágádusa geaidnolaktaga ja siskkáldas geainnuid plánemis galgá váldit vuhtii mánggaid áššiid. Turbiidnakomponentaid guhkkodat ja deaddu galgá váldot vuhtii geainnu ráhkadusa ja geometriija plánedettiin. Bieggaturbiinnaid sierra doaimmaheaddjiin leat iežaset gáibádusat dáid áššiide.

Materiálaid, mášeniid ja bargoveaga fievrrideapmi transformáhtorstašuvdnii dáhpáhuvvá bieggafápmolágádussii huksejuvvon geaidnofierpmádaga bokte. Stašuvnnaide dolvon geainnuid eanemusáli sáhtta mihttodallat transformáhtoriid fievrrideami ektui.

4.6 Geavahandilit

Bieggafápmolágádusa doaibma stivrejuvvo automáhtalaččat guđege turbiinnas lean dihtora bokte. Juohke bieggaturbiinnas leat rusttegat biekká leavttu ja guovllu mihtideapmái, ja dain rusttegiid dieđuid ávkkástallat turbiinnaid automáhtastivremii. Turbiinnaide stellejuvvojit stivrenrusttega, mat mihtidit biekká leavttu ja guovllu. Lassin geavahansignálat sirdašuvvet olles áigge fuolahanráhkadusas lean guovddášovttadahkii ja operáhtorfitnodaga geavahanguovddáži. Juohke bieggaturbiinnas leat rusttegat biekká leavttu ja guovllu mihtideapmái, ja dain rusttegiid dieđuid ávkkástallat turbiinnaid automáhtastivremii.

Bieggafápmolágádusa opereremii oassálastá fuolahanbargoveahka turbiinnaid lohkomeari ja tiippa mielde

4.7 Plánejuvvon laktin fierbmái

Fierbmelaktin ollašuttu Norgga energijalága čuvvon sierra proseassas, mii sisttisdoallá eanet ovttaskadási govvádusa, kárta jna. dain ollašuttimiin.

4.7.1 Vuogádatčoavddus ja ávaštallon doaimmat áibmojođasfierpmis

Go Nuorta-Finnmárkku dálá fierpmi kapasiteatta lea váilevaš jagi 2023 dieđuid mielde, fidnu eaiggát vihkkehalla ođđa vuodđofierbmelaktagiid vuodđudeami, vai fierbmekapasiteatta lea oážžumis doarvái olu Davvi bieggafápmolágádusa laktimii. Dán plánas Grenselandet DA nuppiiguin sániiguin navdá, ahte dárbbášuvvon Skáiddi ja Vuonnabađa gaska 420 kV jođas huksejuvvo Statnett plánaid mielde.

Grenselandet DA ohcá laktaga plánejuvvon ođđa 420 kV johtasii Skáidi-Áttánjohka. Davvi huksejuvvo 420 kV fápmolágádussan vuodđofierbmái Leavnja ja Áttánjoga gaska oassái.

Miessemánu 2017 almmuhusas sulladade maiddá molssaevttolaš čovdosa, mas jođasoktavuohta gessojuvvošii lávvaguovllu máttaoasis Ohcejohkii Suoma beallái. Dahkkojuvvon analysaid, Statnett ođđa 420 kV johtasa Skáidi-Dávvesiida ja Davvesiida-Sáttovárri guoskevaš plánaid ja Statnett Supmii oaivilduvvon lassekapasiteatta guoskevaš lassebargguid vuodul mearridedje leat ozakehtá sierra fierbmelaktaga Davvi bieggafápmolágádusas Supmii.

4.8 Doaimmat lávvaguovllu olggobealde

Fuomáš, ahte čuovvovaš elemeanttat eai gula lávvaplánenbargui muhto daid giedahallat sierra lávvaplánenproseassain dárbbu mielde:

- kábeliid luoitinčovdosat
- lávvaguovllu olggobeale fápmojohtasat

5 Isitsuohkan ja eanaeaiggádat

Dán kapihttalis lean govvádusa vuodđu lea ovdaalmmuhusas ja čielggadanprográmma guoskevaš evttohusas, mat leat beaiváduvvon 12.5.2017.

5.1 Davvesiidda suohkan

Davvesiida lea riddo- ja vuotnasuohkan Gaska-Finnmárkkus- Namma bohtá Davvesiidda gilis, mii lea jagi 1890 maŋŋá leamašan guovllu deháleamos báhpasuohkan. Giellaguovddáš lea Gilevuotna, mii lea Čorgasnjárggas

Suohkana viidodat lea sulaid 3 500 km², ja dat ollá Eurohpá nannáma davimus báikkis Gidnegeažis (71°8'1"') Čorgasnjárggas Nuorta-Finnmárkku alimus várrái Rásttigáisái (1 067 m) Lágesduoddaris.

Davvesiidda suohkanis leat badjelaš 1 300 ášši, main sulaid 1 000 ássat Gilevuona suohkanguovddážis. Muđuid ássan lea čoahkkanan Lágesvuona gurrii Dáigevuona, Davvesiidda, Gussanjárgga ja Čiesti (Sáltesávju) giliide.

Suohkana váldoealáhusat leat guollebivdu, eanadoallu, mearagilvin ja almmolaš bálvalusat ja priváhta gávpi ja bálvalusat. Davvesiida lea šleađggabuvttadansuohkan, mii oažžu sisabođuid guovtti čáhcefápmolágádusas ja ovttá bieggafápmolágádusas.

5.2 Eanaeaiggádat

Lávvaguovllu eanaeaiggát ja lohpehálddašeaddji lea Finnmárkkuopmodat (FeFo). Finnmark Kraft lea sierrasoahpamušain ožžon oktovuoigatvuoda dahkat eanaeaiggátsoahpamušaid FeFoin Finnmárkku bieggafápmolágádusa ovddideapmin ja nu maiddái rievtti plánet, hukset ja opereret bieggafápmolágádusaid, sáddet daidda guoskan diehtunaddimiid ja ohcat daidda guoskevaš lobiid FeFo eatnamiin. Soahpamuša mielde FeFos lea goittotge vejolašvuolta dahkat soahpamušaid earáge oassebeliiguin go dušše Finnmark Kraftain, jus lea jáhkehahtti, ahte ohcci sáhttá oažžut bággolonistanlobi.

6 Riektevuoddu

Dán kapihttalis lean Norgga energiijalága, luonddu mánggahámatvuoda guoskevaš lága, suohkana oppalašlávaid ja suodjalalávaid govvdusaid vuoddu lea ovdaalmmuhusas ja čielggadanprográmma guoskevaš evttohusas, mat leat beaiváduvvon 12.5.2017. Eará govvdusaid vuoddu lea 15.8.2022 beaiváduvvon lohpeohcamušas. Ođđajagimánus 2023 lávvaplánen- ja huksenlága guoskevaš nuppástus vulggii gullanjorrosii. Dán vuodul lávvaplánen- ja huksenlága vuollečuoggái leat dahkkon lasáhusat.

6.1 Norgga energiijaláhka (Energiloven)

Doaimmabijut leat lobivuollásaččat energiijalága 3-1 §:a mielde. Fidnu váikkuhusaid/čuovvumušaid galgá nuppiiguin sániiguin čilget lohpeproseassa oktavuodas.

6.2 Norgga lávvaplánen- ja huksenláhka (Plan og bygningsloven)

Lávvaplánen- ja huksenláhki jagi 2009 dahkkon nuppástusaid mielde suohkanat eai šat sáhte gáibidit lávvaplána gárvvisteami energiijalága vuodul gieđahallanvuloš fidnuide. Ággan dása lei dárbu beavttálmahttit šleađgaenergiija buvttadeapmái ja sirdimiid guoskevaš lágádusaide guoskan lávvaplánen- ja lohpeproseassaid. Lassin gažaldatvuloš láhkaásaheami čuvvon lohpegieđahallamii laktásan proseassat leat viidát ja dain válde vuhtii lávvaplánen- ja huksenlágas ášši gieđahallamii ásahuvvon gáibádusaid.

Okta Norgga stuorradikki raportta (Stortingsmelding) 28 (2019–2020) ”Vindkraft på land – Endringer i konsesjons-behandling” (Eanabieggafápmu – Lohpegieđahallama rievdadusat) deháleamos čuoggáin lea dat, ahte bieggafámu guoskevaš ođđa lohpevuogádaga mihttomearri lea ovddit vuogádaga buorebut lasihit báikkálaš oassálastima bieggafápmofidnu buot muttuin. Báikkálaš áhkorastima atnet nuppiiguin sániiguin hui buorre fidnu legitimateahta lasiheapmin álbmoga gaskavuodas ja ruossalasvuodaid geahpedeapmin dálá dili ektui. Stuorradikki raporttas gávnnahit maiddái, ahte jus suohkana lávvaplánendoaimma sáhtta bealistis veahkehit čielggasmahttit bieggafámu huksema prinsihpaid, muhto dákkár čielggasmahttin ii gáibiduvvo ovdal lohpeannudeami muhto dat sáhtta dahkkot manjit muttus go ohcá friddjavuoda suohkana oppalašláva eanageavahanoasis dahje stáhtalaš eanageavahanplánas. Raportta manjá stuorradiggi dagai mearrádušbivdaga, mas ráđđehusa bivde gárvvistit evttohusa bieggafápmolágádusaid lávvaplánema ja huksema lasiheamis lávvaplánen- ja huksenláhki.

Norgga suohkan- ja guovlluministeriija (Kommunal- og distriktsdepartementet) doaimmahii 13.1.2023 evttohusa lávvaplánen- ja huksenlága rievdadeapmin. Nuppástusevttohusa vuolggasadjin lea dat, ahte eanageavaheamis galgá dahkat lávvaplánen- ja huksenlágas oaivilduvvon oppalaščielggadusa guvllolaš lávvaplánema bokte ovdal lobi mieđiheami energiijalága mielde.

Davvesiidda suohkan lea mearridan, ahte bieggafápmolágádussii gárvvistuvvo guvllolaš lávvaplána. davvesiidda suohkan ja NVE besse ovttaoaivilvuhtii 14.4.2023 čoahkkimis. Loahppaboađus lei, ahte lea vuogálaš ordnet lohpeohcamuša ja guvllolaš lávvaplána guoskevaš evttohussii laktásan gullama seammá áigge.

Lávvaplánaide, main leat mearkkašahtti birrasii laktásan ja servodatlaš váikkuhusat, galgá oassin lávvaplánema álggaheami guoskan almmuhusa gárvvistit PBL:a 4-1 § čuvvon lávvaprográmma lávvabarggu vuoddu.

Váikkuhusaidárvoštallama guoskevaš ásahusa 6 §:s gávnnahit, ahte dát guoská maiddái guvllolaš lávvaplánaide.

Badjel 10 MW lágádusat galget dahkat maiddái ollislaš váikkuhusaidárvoštallama lávvaplánen- ja huksenlága mearrádusaid mielde.

6.3 Finnmarkkuláhka (Finnmarksloven)

Lága mihttomearrin lea sihkkarastit, ahte Finnmarkku eatnamiid ja eará luondduresurssaid dikšut dássedettolaččat ja ekologalaččat vásttolaš vugiin eanagotti ássiid ja eandalii sáme kultuvrra, boazodoalu, eanadoalu, ealáhuseallima ja servodatlaš eallima vuodđun. Davvi bieggafápmolágádusa váikkuhusaidárvoštallan galgáge gokčat buot diliid, mat dahket vuoddu eanageavaheami nuppástusa árvoštallamii dan mielde, mii Finnmarkkulága 4 §:s ja sámedikki rávvagiin sámeoaviliid árvoštallamis lea daddjon Finnmarkku meahcceguovlluid ávkkástallama nuppástusa oktavuodas (vrd. 1 ja 2 §).

6.4 Kulturárbeláhka (Kulturminneloven)

Finnmarkku eanagoddi ja sámediggi ollašuhhte fidnuguovllus jagiin 2018 ja 2019 kulturárbelága 9 § čuvvon kulturmuittomearkačuozáhagaid registrerema. Čielggadangeatnegasvuohka lea dan bokte devdojuvvon.

Guovllus eai gávdnon kulturmuittut, maid dálá plánain lean bieggafápmolágádus njuolga guoskašii, muhto muhtun kulturmuittut leat lea viehka láhka plánejuvvon geaidnolaktaga. lassedieđut dán fáttás leat kapihttalas 11.

6.5 Luonddu mánggahámatvuodá guoskevaš láhka (Naturmangfoldloven)

Fidnu váikkuhusbirii gullan guovllu luonddu mánggahámatvuohka, eanadaga mánggabealatvuohka ja geologalaš mánggahámatvuohka galgá kártejuvvot ja luonddu mánggahámatvuodá suvdilvuodá fidnu oktavuodas galgá árvoštallat láhkaásaheami ektui.

6.6 Birrasa billašuvvama guoskevaš láhka (Forurensningsloven)

Vuodđudeami vuollásaš bieggafápmolágádusaide ii dábálaččat gáibiduvvo sierra billašuvvanlága čuvvon ohcamuša. NVE nanne šláma guoskevaš gáibádusaid oassin lohpe mearrádusa. Spiehkastahkan leat fidnut, main šaddan šlápma lagašguovlluin manná badjel birrasa billašuvvama guoskevaš lága rádjeárvvuid dahje main fidnu váikkuhusat ollet guovlluide (mearabodnái), main leat billašuvvan sedimeanttat. Dáin dáhpáhusain eanagotti vástideaddji virgeoapmahaš árvoštallá, leago ášši dárbu gieđahallat birrasa billašuvvama guoskevaš lágas oavvilduvvon vugiin. Dán guovllus dás šaddan vahágat leat jáhkkimis hui unnán.

6.7 Geaidnoláhka (Vegloven)

Toartnat, rohtora soajáid, transformáhtoriid ja eará lossa komponeanttaid fievrridemiin váldogeainnuin 98, ja doppe dahkkon bargguin (geidnolaktaga huksen) ja oahpistemiid jna. gaskaboddasaš eret váldimii Norgga geaidnolágádusa ja/ dahje geaidnoeaiggáda (eanagotti) lohpi. Dáid rusttegiid doaimmaheaddjit galget gárvvistit iežaset fievrridanplánaid ja ohcat dárbbášlaš lobiid ovdal fievrridemiid.

6.8 Mohtorfievroláhka (Motorferdselloven)

Fápmolágádusat ja fápmolinnját gehččojuvvojit mohtorjohtaluslága 4 §:a mielde “almmolaš ráhkadussan ja rusttegin” beroškeahhtá daid huksejeaddjiin. Mohtorfievrruiguin vuodjin bievlan ja muohhtaga alde ja áibmofievrruid (helikopteriid) fievrrideapmi lea máinnašuvvon lága mielde

lobálaš almmá sierralobi lágádusa ja dan opereremii laktásan fievrridemiin. Norgga birasdoaimmahat lea gávnahan, ahte njuolgo doaibmalohpi vuodđuduvvá biras-, johtalus- ja huksenplánii (Miljø-, transport og anleggsplan, MTA) (energiijalága čuvvon lobit) dahje NVE lea dohkkehan ovttaskasdási biras- ja eanadatplána (čáziidávkkástallanlobit)

6.9 Áibmojohtalusa eastagiid almmuheami, registrerema ja merkeme guoskevaš ásahus (Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder)

Rapporterengeatnegasvuohta guoská buot čoahkkebáikkiid olggobeale ráhkadusaid, maid allodat eana- dahje čáhcegierragis lea unnimustá 15 mehtera. čoahkkebáikkiin allodat lea unnimustá 30 m. Buot áibmojohtalusa eastagiin galgá almmuhit Norgga kártaiseváldái (Kartverket), dat bajásdoallá almmolaš registara áibmojohtalusa eastagiin (National register over luftfartshindre, NRL), maŋimustá 30 beaivvi ovdal bargguid álggaheami. Davvi bieggafápmolágádusa bieggaturbiinnat, biekkamihtidanstivllit ja fápmolinnját gáibidit almmuheami kártaiseváldái.

Merkengáibádus guoská bissovaš ráhkadusaid, maid allodat lea unnimustá 60 m, nuba dat guoská dušše bieggaturbiinnaid (ii fápmolinnját). Merkenplána guoskevaš evttohus gárvvistuvvo lágádusa ovttaskasdási plánema maŋná ja doaimmahuvvojit dohkkeheami várás Norgga siviila-áibmojohtaluseiseváldái (Luftfartstilsynet).

6.10 Suohkana oppalašlávát

Suohkana oppalašláva eanageavahanoasis lávvaguovlu govvejuvvo eanadoalu-, luonddu- ja áhpásmuhttinguovlun (LNF). Guovllus ii leat dán lassin eará registrerejuvvon eanajuogu dahje lávvaguovllu guoskevaš fidnut.

6.11 Suodjalanlávát

Lávvaguovllu njuolgo lagašguovllus eai leat suodjaleapmái meroštallojuvvon guovllut. Fidnu eaiggát áigu lávvaplánenproseassa áigge kártet earenoamáš suodjalanoainnuid, maid galgá váldit vuhtii.

7 Vejolaš čuovvumušat

Dán kapihttalis lean govvádusaid vuodđu lea ovdaalmmuhusas ja čielggadanprográmma guoskevaš evttohusas, mii lea beaiváduvvon 12.5.2017. Oassi Deanu suohkana guoskevaš kapihttaliin leat beaiváduvvon ja tekstii leat dahkkon smávva nuppástusat; omd sátni 'bieggapárka' lea buhttejuvvon sániin 'bieggafápmolágádus'.

7.1 Oppalaččat

Bieggafámu huksen buvttada stuorra ja čielga oidnon oppalašvuodaid sihke ovttaskas ráhkadusaid (gč. Govva 7-1) ja lohpeguovllu oppalašviidodaga dáfus. Dábálaččat oppalašvuoda gohčodit bieggapárkan dahje bieggafápmolágádussan. Lágádus lea nuppiiguin sániiguin oaidnimis oalle guhkes mátkkiid duohken, ja das lea oalle guhkes rádjealáš ránnjaid ja dasa rádjašuvvan doaimmaiguin. Seammás goittotge lávvaguvlui sajuštuvvon huksejuvvon guovlu lea hui ráddjejuvvon. Go mielde váldojuvvojit intervenšuvnnat, dego siskkáldas geainnut, bieggaturbiinnaid birastan lástenguovllut, roggamat, opereren- ja fuolahanguovddážit jna., daid oassi oppalašviidodagas lea dábálaččat sulaid 2-3 %.

Norgga mánggat bieggafápmolágádusat leat oalle guhkin lagamuš ássamis, dego dán dáhpáhusas. Dán dáhpáhusas ássanráhkadusat eai leat mángga kilomehtera siste lagamus bieggaturbiinnas, nuba eanemus akuhta báikkálaš váikkuhusat jáhkkimis báhcet unnin. Maiddái lagamus čoahkkebáiki lea guhkes mátkki duohken ja guovllus leat stuorra allodatearut. Stuorámus oassi bieggafápmolágádusain eai nuppiiguin sániiguin jáhkkimis oidno dálá ássanviesuide dahje čoahkkebáikái dahje dálá geidnui.

Govva 7-1. Bieggaturbiinnat guorba riddoeanadagas (Mehuke bieggafápmolágádus, Sogn og Fjordane). Čuovgagovva: Kjetil Mork, Multiconsult.

Bieggafápmolágádusa geaidnolaktaga ráhkadeami lea doaibma, mii dagaha stuorámus njuolgo kontávta ránnjáide. Nuba geainnu ráhkadeapmi galgá plánejuvot guovllu báikkálaš beroštumiid ja guovllu luondduárvvuid mielde. Geaidnu sáhtta heivehuvot eanadahkii plánemiin čuohpahagaid ja duvddaráhkadeamiid nu, ahte dat eai bilit eanadaga dahje daga fysalaš eastagiid. Ravdaavádagaide

sáhtta gilvit guovllu šlájaid ávkkástallamiin intervenšuvdnaguolluin ožžojuvvon gieraeatnama ja/dahje siemašlájaid, mat leat nállašuhhton luonddu šattuin. Rábarokkiid sáhtta ollašuhhtit nu, ahte dat eai rievdat guovllu hydrologalaš diliid, ja ieš johtolat ollašuhhto nu, ahte dat ii jođe earenoamáš dehálaš luonddutiippaid čađa dahje vahágahte daid.

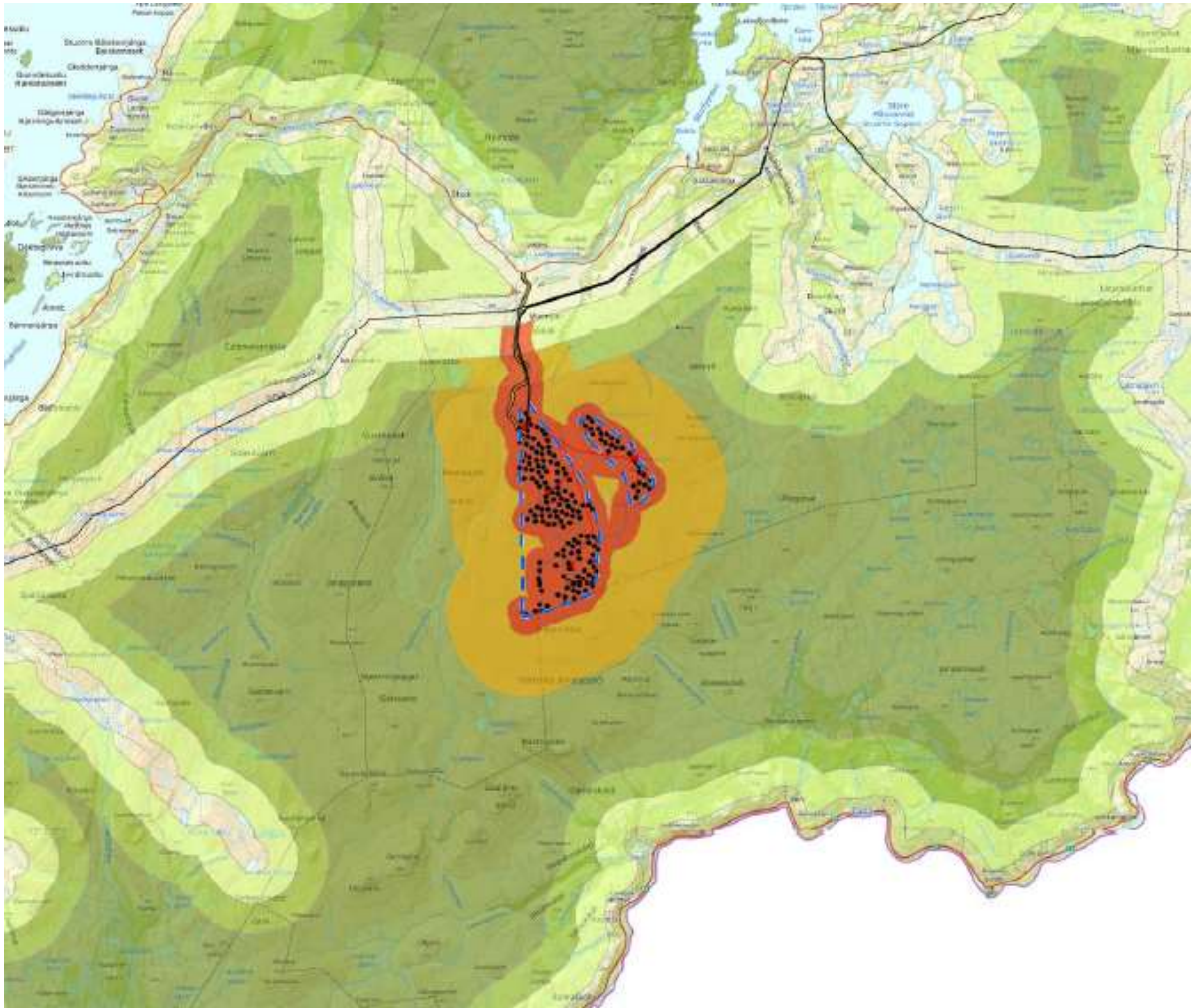
Buot dahkkiid bokte lea dehálaš váldit vuhtii, ahte váikkuhusaidárvoštallama vuodđun ávkkástallon sajušteapmi (bieggaturbiinnaid, siskkáldas geainnuid ja siskkáldas kábelgeassimiid sajádat) ii čana guovllu huksema. Geavatlaččat sihke turbiinnaid mearri ja sajušteapmi molsašuddet konkrehta huksenčovdosa mielde. Analysas leat goittotge muhtun giddes báikkít, go dihto alla báikkít oidnojit čielgasit bieggaturbiinnaid sajuštanbáikin beroškeahhtá turbiinnaid loahpalaš mearis.

Váikkuhusaidárvoštallama bohtosat váldojuvvojit vuhtii bieggafápmolágádusa optimeremii sikten lávvaplánemis, maiddá lundui guoskandoaimmaid ja birasváikkuhusaid minimaliseremis. Buriin plánemiin ja huksenáigodaga váikkuhusaid minimaliseremiin ja luonddu ovddežiiddikšundoaimmain sáhtta unnidit mánggaid vejolaččat negatiivva váikkuhusat guovllu luonddubirrašiin ealáhusaide maid vuodđu lea luonddus.

7.2 Eanadat ja guoskkakeahtes luondduguovllut

Bieggaturbiinnaid visuála váikkuhusat mielddisbuktet eanet bieggafámu vuostálastima ja bokat maiddá eanemus dovdduid stuorra álbmogis. Maiddá ealáhuseallimii čuohcán váikkuhusaid (turisma jna.) beales dát dahkki lea geavatlaččat jáhkkimis eanemus mearkašahti. Báikkálaš balut leat muhtun muddui reakšuvdna ollásit báikkálaš váikkuhusaid áitagii, muhto maiddá mánggaid plánejuvvon bieggafápmolágádusaid oktasašváikkuhussii laktásan baluin lea jáhkkimis stuorra mearkašupmi das, mo ássit váldet vuostá ovttaskas fidnu.

Davvi bieggafápmolágádus lea oalle guhkkín ráhkadusain, muhto go dat huksejuvvo duottarduolbadassii ja buolžžaide, dat oidno guhkes mátkki duohká. Ieš bieggaturbiinnaid lassin maiddá geaidnolaktagat / siskkáldas geainnut, transformáhtorstašuvnnat, eanabázahusbáikkít ja fápmolágádusat váikkuhit eanadahkii, muhto váikkuhusat leat čielgasit eanet báikkálaččat. Dát guoská maiddá eatnamii čuohcán doaimmaid, mat leat vealtameahtumat johtingeainnuid ráhkadeapmin.

Govva 7-2. Oppalašgeahčastat guoskamehttun luondduguovlluide (INON).

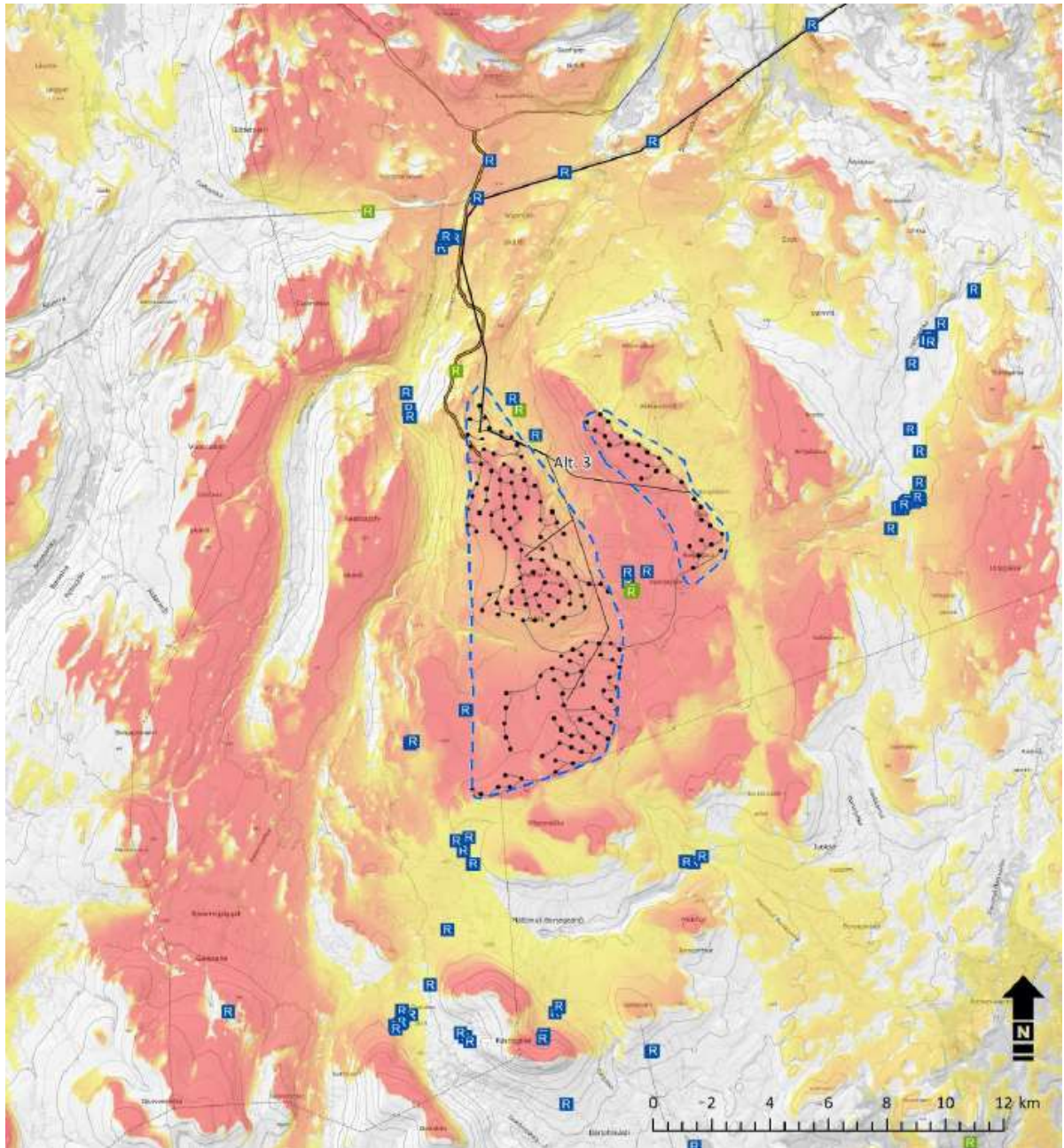
Eanadatárvoštallamiin dehálaš dahkkit leat luonddu guoskamehttunvuohhta, eanadaga mánggahámatvuohhta, jurddaváikkhusa fámolášvuohhta ja oppalašvuohhta. Eanadagaid guoskevaš NIOS-veardádallanvuogádaga (www.skogoglandskap.no) mielde árvoštaladettiin lávvaguovllu árvvut laktásit vuosttažettiin dasa, ahte luondu lea eanaš guoskamehttun. Luondu ja eanadattiipa leat hui geafi ja ovttabealat šlájaid dáfus (eandalii sulaid 550 m mearadási bajábealde), guovllus leat gorálaččat unnán ja smávva čázádagat, maid buvttadeapmi lea smávva, iige lávvaguovllus leat eanadoallu.

Norgga birasdoaimmahat lea systematiseren eanaguovlluid dan mielde, man guhkin dat leat lundui čuohcán losimus tehnikkalaš intervenšuvnnaid (www.dirnat.no/inon), ja merotallan dan vuođul Norgga guoskkakehtes luondduguovllut (*Inngrepsfrie naturområder i Norge, INON*). INON-guovlluid leat mannan jagiid gohčodišgoahtán maidái *stuoat nubbi nubbi ovtastuvvan luondduguovllun, mat leat luonddus dáfus guoskamehttumat (Større, sammenhengende naturområder med urørt preg)*. Guovllut leat juhkkjuvvon golmma luohkkái, maid gaskkat lundui guoskan doaimmain leat badjel 5 km (meahccelágan guovllut), 3-5 km (*INON-avádat 1*) ja 1–3 km (*INON-avádat 2*). Stuoora oassi lávvaguovllus gullá alimus luohkkái dahje leat badjel 5 km:a duohken lundui čuohcán losibut tehnikkalaš intervenšuvnnaid (meahccelágan guovllut).

7.3 Kulturmitomearkkat ja kulturbiras

Kulturbirrasat leat báikkit/guovllut, maida mihtilmas lea olbmo doaimba, dávjá olbmo doaimma guođán fysalaš luottat, mat meroštallet kulturmitomearkan. Kulturbirrasat sáhttet goittotge leat maiddái báikkit, maid meroštallet historjjálaš dáhpáhusat, osku, čujuheamit kulturárbbiide dahje dávisteaddji doaimmat. Kulturmitomearkkat, maid duogáš lea ovdal jagi 1537 ovddidan áiggis (ovdal oskubhtisteami), lea suodjaluvvon automáhtalaččat kulturárbelágain, go fas ođđaseappuid kulturmitomearkkaid ja kulturbirrasa oppalaččat sáhttá suodjalit sierra mearrádusaid bokte.

Bieggafápmolágádusa lávvaguovlluin eai fidnu eaiggáda mielde leat registrerejuvvon arkeologalaš dahje ođđasut kulturmitomearkkaid (Gč. maiddái Govva 7-3). Fidnus eai jáhkkimis leat njuolggó váikkuhusat dáid dahkkiide, muhto bieggafápmolágádus sáhttá váikkuhit lagaš kulturmitomearkkaide ja kulturbirrasiid eahpenjuolga (visuálalaččat) molsašuddi meriin.

Govva 7-3. Bieggafápmolágádusa oidnon registrerejuvvon kulturmitomearkkaid. Govva: Multiconsult. Gáldu: Norgga musealágádus ja SEFRAK-registar.

Maiddá buot lágádusa guovllus lean dieđus lean kulturमितomearkkat kártejuvvojit ja váldojuvvojit vuhtii bieggafápmolágádusa biras-, johtalus- ja huksenplána (MTA) gárvviteamis. Kulturमितomearkkat merkejuvvojit ja daid suodjalat maiddá huksenmuttus nu, ahte huksenbarggut eai váikkut daidda fysalaččat.

7.4 Áhpásmuhttinátnu ja johtalus

Aitosaš lávvaguovllus (nordatlas.no) eai leat merkejuvvon vánddardan- dahje skohterjohtolagat, iige guovlu leat oppalaččat álki johttit. Maiddá guovllu juvviivuohta geahpeda guovllu árvvu vánddardan- dahje olgolihkadanguovlun, ja fidnu eaiggáda dieđuid mielde guovlu ii olusge leat áhpásmuhttinanus.

Lávvaguovllus davveoarjjás (Bissojohleahki) ja máttás /Rásttigáisá ja Deatnu) leat guvllolaččat mearkašahhti áhpásmuhttinguovllut, maid báljes osiide bieggafápmolágádus oidno čielgasit. Muhtun olbmuid eanadatvásáhussii dát sáhtta čuohcit negatiivvalaččat, go fas nuppiid bieggafápmolágádus váivvida vehábut. Dutkamušat leat čájehan, ahte váikkuhusat leat hui individuála ja leat gitta olbmo miellaguottuin ja miellašumiin. Meahceguvlui puristtalaš vugiin doaladuvvan olbmot sáhttet oaidnit bieggafápmolágádusa dušše fal negatiivva eanadahkii guoskamin, go fas bieggafápmui miehtemielalaččat doaladuvvan olbmot sáhttet leat dan mielas, bieggafápmolágádus lea geasuheadji elemeanta muđuid guorba eanadagas.

Nuppe dáfus mánggain sullasaš fidnuin – iige dušše bieggafámu guoskan – diehtit, ahte guovllu ávkkástallan sáhtta lassánit huksenbargguid maŋŋá ođđa geainnuid ja guvlui beassama álkin šaddama maŋŋá.

Oppalašváikkuhusat áhpásmuhttinatnu leat ná jáhkkimis láivásat eará dávisteaddji fidnuid ektui, gos áhpásmuhttinatnu lea fuomášahhti eanet ealaskas.

7.5 mátkkošteapmi/turisma

Bieggafápmolágádusaid váikkuhusat turismaealáhussii sáhtta čohkket nubbi nubbái goallostuvvan jearaldahkan, maid guorahallat sierra fáddán váikkuhusaidárvvoštallamis, leiba sáhka eanadagas, luonddubirrasis, áhpásmuhttinanus dahje šlámás. Turismii laktásit goittotge muhtun iešvuođat, maid gánneha čielggadit sierra.

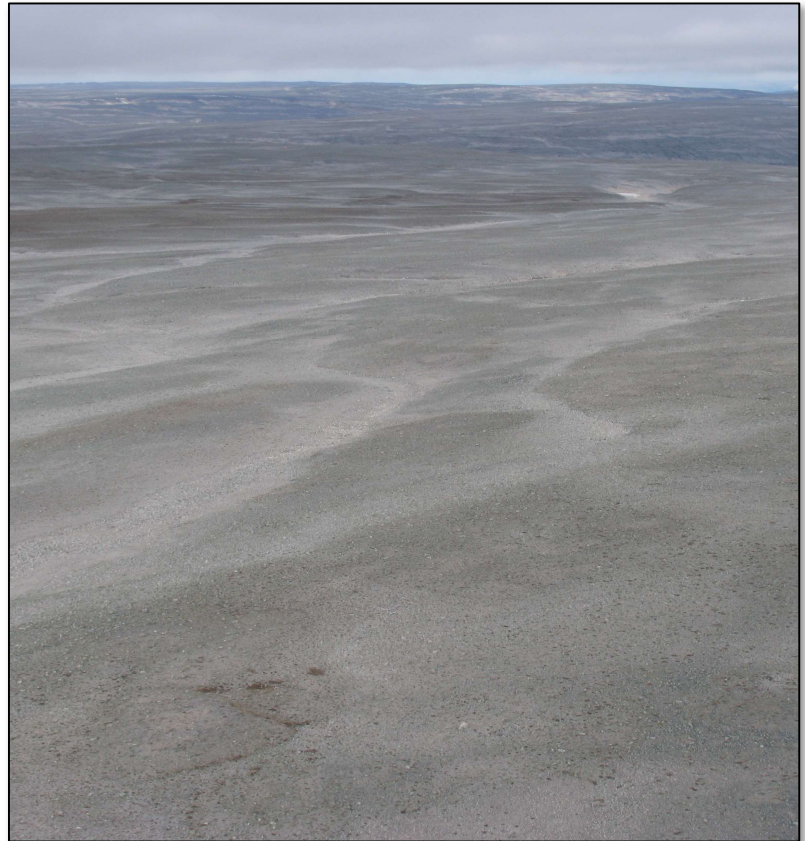
7.6 Luonddu mánggahámatvuohta

Finnmárkku šattolašvuođaavádagat leat čoahkkanan oktii guovllu davvi sajádaga ja čoaska gesiid geažil. Porsáŋggu-Bissojoga guovllus ordaradjá lea 200 m allodagas, ja maiddá earát šattolašvuođaavádagat njidjet vulos. Subalpiidna šattolašvuođaavádat čoahkana dáppe, dego earáge sajiin, lagežiin, reatkkáin ja sierralágan sieđgašlájain. Finnmárkku ravdaguovlluin dat rádjášuvvá áibbas ordaradjá bajábealde lean seakka šattolašvuođaavadahkii. Gaskaalpiidna avadahkii, dahje bissovaš šattolašvuođa avadahkii, badjeradjá lea sulaid 350 mehteris. Dan bajábealde lea badjealpiidna avádat, gos sámmáliid ja jeahkáliid lassin šaddet báikkuid bohcešattut. Badjel 450 m allodagas lean guovlluin, gosa bieggafápmopárkka huksen lea mihttomearrin, leat eanaš luoddanan bávtit, mii kvaternála geologiiijas gohčoduvvo juovvan. (Gč. Govva 7-4). Sivvan dása lea sajádat allin mearadásis, báktevuođu garra mollaneapmi ja dasto measta oalát eanaávdnasa váilun. Jeahkát leat eanaš návlogatnat, ja joavkkus váilot measta oalát bohccuid bibmui dábálaččat gullan jeahkát, dego ránesjeagil, diehppejeagil ja fiskesjeagil. Eanaávdnasa vátnivuođa dihtii lássa aláš maiddá goiká johtilit báljesvuođa dihtii ja johtilis golgama dihtii

Guovllu báktevuođu hálddaša oalát kvarcihtta, garra geađešládja, mii dálkki váikkuhusas mollandettiin rievdata eanavuođu suvrrisin ja guorban. Dálkkádatdahkkiid lassin dát bajida ja čilge šattolašvuođa váiluma guovllus.

Leahkemeahtun dahje unnán šattolašvuođa lassin guovllus leat maiddá hui unnán buvttadeaddji ekologalaš sáivačázi vuogádagat, nuba lea unnán jáhkehahti ahte bieggafápmolágádus váikkuhivččii áittavuloš eallinbirrasiidah dahje šlájaid. Guovllus leat maiddá rájáláčat bivdoeallit.

Váikkuhusat šattolašvuhtii rádjášuvvet jáhkkimis daidda guovlluide, mat leat njuolga oktavuodas geainnuide, lástenguovlluide jed. Fidnu eaiggáda mielde váikkuhusat báhcet hui unnin, áššáigullelaš plánemis ja ođđasiidgilvimiin fuolahuvvo. Seammá guoská rábarokkiid ja fidnu váikkuhusaid guovllu sáivačázi vuogádagaide. Jus buot ravdaguovlluide gilvet siepmániid, lea jáhkehahti, ahte bohcešattuidmearri fidnuguovllus lassána mearkkašahti láchkai. Dalle galgá vihkkehallat, leago sávahahti rievdat šládjačoakkádusa ja šaddogokčasa mearrit fidnuguovllus ja nie buoridit bohccuid ja fuođđu guohtumiid.

Govva 7-4 Lávvaguovllus lea eanaš guorba ja buvttadahtekehtes juovva. Čuovgagovva: Multiconsult

Bieggafápmolágádusaid váikkuhusat ealliide sáhttet ollit viidábut daid šlájaid guovdu, mat dárbbášit olu saji. Dán bokte áitaga vuolde lean šlájaid eallinbirrasa guoskevaš áššáigullelaš ovttaskadási plánen veahkeha ráddjet bieggafápmolágádusa negatiivva čuovvumušaid.

7.7 Suodjalanfiggamušat

Fidnu eaiggáda dieđu mielde lávvaguovllus eai leat suodjalanfiggamušat. Dát bohtá jáhkkimis guovllu šládjageafis luonddutiippain (gč. čuokkis Luonddubiras).

Bieggafápmolágádus unnuda goittotge guoskkakehtes guovlluid sturrodaga fuopmášahti láchkai (Geahča govva 7-2).

7.8 Šlápma, suoivvaváikkuhusat ja šleađgun

7.8.1 Šlápma

Bieggaturbiinnat buvttadit mearkkašahti láchkai šláma, eandalii soajáid šuva. Lahka jietna gullo

juohke sierra soajá dahkan sierra šuvas, guhkkelis jietna rievda eanet jotkkolažžan. Šlápma lassána dábálaččat sulaid 10 m/s biekká leavttu rádjai. Stuoat bieggá fárttain ieš bieggá dahká eanet jiena, mii gokčá vuollásis bieggaturbiinnaid šláma. Otnábeaivve bieggaturbiinnaid generátoriid ja vejolaš ápparáhtaid dahkan šláma atnet unnin, vaikke jiena sáhttáge áicat bieggaturbiinnaid lahkasiin. Maiddái bieggafápmolágádusa transformáhtorstašuvnnat dahket muhtun veardde šláma.

Dego buot šlápmaárvoštallamiin, analysain galgá váldit vuhtii šlápmaáldu, eatnama, biekká ja dálkediliid, vuostáiváldi fysalaš diliid ja gaskaárvvuid meroštallama duohken lean logihka gaskka lean mánggamohkálaš gaskavuoda. Lassin olbmui leat earálgán oainnut seammá jietnamáilmmis, ja ovttage olmo oainnut sáhttet molsašuddat eará oktavuodain.

Vásáhus lea čájehan, ahte kilomehtera geažes bieggaturbiinnain šlápma ii dábálaš diliin buvttet makkárga váttisvuodaid. Davvi bieggafápmolágádus lea guhkkín lagamus ássamis, nuba šlápma laktášan váttisvuodaid sáhttet árvvoštallat smávván.

7.8.2 *Suoivvaváikkhusat ja šleađgun*

Dáid váttisvuodaid galgá čaovdit eandalii bieggaturbiinnaid bokte golmma sivas:

- Ráhkadusat leat allagat ja dat sajuštuvvojit jalges báikkiide, nuba daid teorehtalaš suoivvaguovlu lea stuoris.
- Ráhkadus (soaját) lea lihkaeaddji ja addá eahpevuogálaš optihkalaš váikkhusa muhtun sajádagain, main soaját leat geahčči ja beaivváža gaskkas.
- Soajáid šálla aláš dahká muhtun veardde šleađguma

Dán dáhpáhusas gaskavuodát šleađgumii sorjovaš ráhkadusaide leat goittotge nu stuorrá, ahte váttisvuodaid leat árvvoštallan hui rájálážžan.

7.9 Eana- ja vuovdedoallu

Bieggafápmolágádus huksejuvvo guorba duottareanadahkii, iige dat váikkut gilvvaeatnamii dahje buvttadeaddji vuovdedoalloguovlluide.

Bieggafápmolágádus ii ráddje guođoheami, ja eanageavahanbarggut leat eanaš siskkáldas geaidnofierpmá dahkii. Lástenguovllut leat allagasas eatnamis, gos šattolašvuolta lea unnán. Dan dihtii bieggafápmolágádusas árvvoštallet leat dušše unnán váikkhusaid guovllu eana- ja vuovdedollui.

7.10 Boazodoallu

Ieš bieggafápmolágádus lea boazodoalloguovllus 13, go fas evttohuvon geaidnolavtta manná boazodoalloguovllu 14A guoras. Lassin bieggafápmolágádusa visuála váikkusguovllus leat mángga eará boazodoalloguovllu, dego 9, 14 ja Kárášjoga Nuorttabealli (KN).

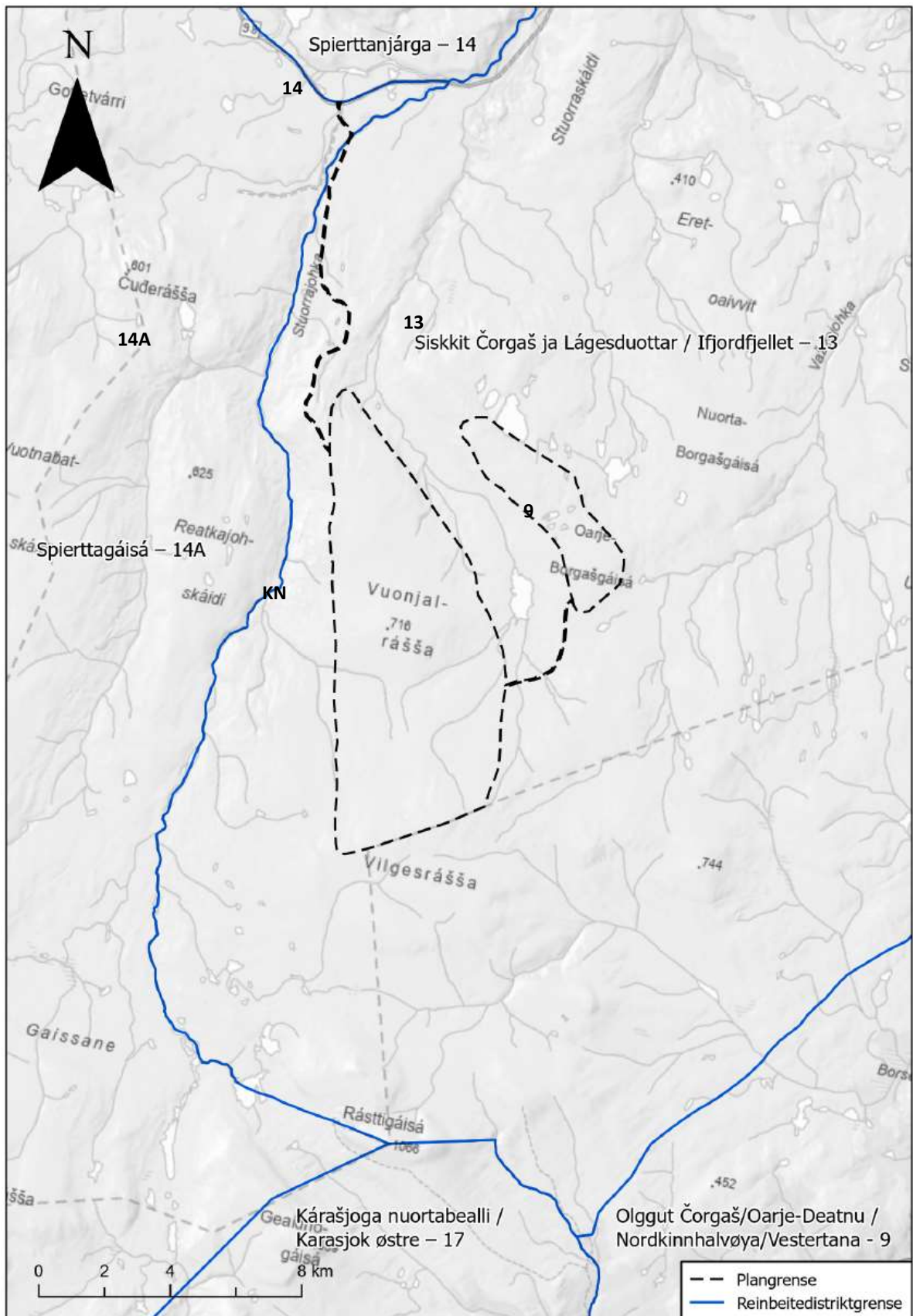
Dálve- ja giđđaguohumat/guottetguovllut leat eandalii dehálaččat boazodoalus, go eallit leat eandalii hávváduvvi dáid áiggiid. Lassin dát guohumat dahket dávjá ráddjehusaid guovlluid suvdinnákii. Vuodjin- ja johtingeinnodagain ja boazoáiddiin leat sierra árvvut, go dat leat vealtameahttumat doaimma joatkimii eanageavaheami rievdamá dihtii. Geasse- ja oassái maiddái čakčaguohumiid atnit dábálaččat unnit dehálažžan, go bohccuin lea dán jagiáigge dábálaččat olu guohtun ja miesit leat stuorábut.

Lávvaquovllu eai ávkkástala čakčadálve- dahje dálveguohumin, muhto osiin dain ávkkástallet giđđaguohumin (*“Guohtun- ja eará giđđaeatnamat, main sarvát ja čearpmahat leat guottetáigge. Deike maiddái čearpmahat sáhttet sirdašuvvat manjelis giđđat”*) ja geasseguohumin

(*“Vuolleleappos lean geasseana, unnit guovddáš ja/dahje unnit intensiiva ávkkástallon guovllut”*). Lávvaguovllus eai leat áidit dahje eará boazodollui laktásan ráhkadusat, muhto lahka leat muhtun áideráhkadusat (maidái áibbas vuodđogeainnu 98 bálddas). 27.4. dollojuvvon konsulterendeaivvadeamis gávnnehedje, ahte eanageavahankárta ii atte dievaslaččat rivttes gova dilis, ja danin kárttaid leage dárkkuhus dárkkistit boazodoalu gullama bokte oassin fidnu váikkuhusaidárvoštallama.

Lagašguovlluid garvima váikkuhusat bohccuid guohtumii leat jáhkkimis unnán, go šattolašvuohta guovllus lea hárvves ja daid guohtunárvu ii leat stuoris (geahča lassedieđuid guovllu šattolašvuođas čuoggás Luonddubiras / Luonddu mánggahámatvuohta). Jus bieggafápmolágádusas boahtán garvinguovlu ja/dahje eará váikkuhusat bohtet ovdan stuorát ja vuollelis lean eatnamiin, negatiivva váikkuhusat leat muhtun veardde stuorábut, dábálaččat giđđat ja/dahje johtima áigge.

Áššáigullelaš ovttaskadási plánemiin ja buriin ovttasbargguin boazodoalu hárjeheadjiiguin huksen- ja opererenmuttus sáhttá geahpedit mánggaid eandalii bohccuid johtimii čuohtán vejolaš negatiivva váikkuhusaid. Jođus lean dieđalaš dutkamušat Norgga bohccuid johtin- ja guohtunláhttemis bieggafápmolágádusaid oktavuodas sáhttet fállat buorit vuoddu garvinguovlluid sturrodaga árvoštallamii boahttevaš jagiin.

Govva 7-5. Áššáisolaš boazodoalloguovllut.

7.11 Infrastruktuvra

Huksenmuttu váikkuhusat váikkuhusguovllu dálá infrastruktuurii leat unnán vuhtii válddekeahhtá dálá geaidnofierpmádaga muhtun dási ordnema/buorideami. Jus geainnut, báljes bálgát dahje sullasaččat vaháguvvet huksenmuttu áigge, dat ordnejuvvojit huksema maŋŋá.

7.12 Áibmojohtalus

Bieggaturbiinnat sáhttet prinsihpas váikkuhit áibmojohtalussii, eandalii vuollin girdán helikopteriidda ja smávvagirdiide, muhto fidnu eaiggáda dálá dili dieđuid mielde sáhka ii leat earenoamáš mearkkašahtti guovllus.

7.13 Soalddátguovllut

Lágádus lea guhkin eret lagamus bealuštusa bearráigeahču dáfus dehálaš rádárusttegiin. Nuba váttisvuođat eai galggašii šaddat.

7.14 Eará váikkuhusat

Fidnu eaiggáda oainnu mielde váikkuhusat eará dahkkiide, dego TV-signálaid vuostáiváldimii, leat unnán.

7.15 Árvoluovvan

7.15.1 Báikkálaš sisaboađut: Vearut ja fidnu speajalváikkuhusat

Ráhkadahttiin dahkkon njuolgo soahpamušaid bokte bohtán sisaboađuin, giddodatvearuin ja speadjalastinváikkuhusain lea dávjá mearkkašahtti miehtemielalaš váikkuhus isitsuohkaniide. Dat, man stuorra ruđain dán dáhpáhusas lea sáhka, lea dárkkuhus čielggadit dárkileappot.

7.15.2 Fidnuguovllu olggobeale infrastruktuurii čuohtán doaimmat

Sihke turbiidnakomponenttaid fievrreapmái geavahuvvon kája ja báikkálaš geaidnofierpmi buorideapmi fievrreapmiid várás leat dehálaš gažaldagat huksejeddjái ja geasuheadđji fáddá báikkálaččat

7.16 Eará nuoskun

Bieggafápmolágádus ja dasa laktásan kábelat, transformáhtorat ja eará rusttegat eai oaččo dahkat makkárga nuoskunriskka, vaikke ráhkadusain livččege problemaávdnasat govtolaš unna meriiguin. Nu guhká go lágádus ii leat mange juhkančáhcegáldu dahje sullasaš golanguovllus, oppalaš operatiivvalaš rutiinnaid ja ráhkadussii ollašuttton doaimmaid suddjema kombinašuvdna lea doarvái buorre, vai nuoskumis ii šatta váttisvuohta.

7.17 Bieggafápmolágádusa anus váldin

Bieggafápmolágádus váldojuvvo anus easkka badjel 20 geažes, eaige boahhtevaš dilit leat vel dieđus. Seammá áigge vejolašvuođat heivehit investeremiid nu, ahte lágádusa anus jávkadeapmi livččii dalle álkit, leat rájálaččat. Bieggafápmolágádus lea goittotge eatnamis, man máhcaheapmi luonddudillái lea álkit go veardida eará lágan eatnamiin lea fidnuin.

8 Evttohus lávvaprográmma

Vulobealde lea evttohus bieggafápmorusttega ja dasa laktáseaddji infrastruktuurra guoskkahahtti lávvaprográmma (vuhtii váldekeahhtá fápmojohtasiid, maidda lea sierra almmuhus ja čielggadanprográmma).

Davvesiidda suohkan nanne loahpalaš lávvaprográmma gullamis boahtán máhcahaga vuodul. Ávžžuhit danin priváhta olbmuid, intreassaorganisašuvnnaid ja earáid investeret dán lávvaprográmma guoskkahahtti evttohussii.

Navdit, ahte čielggadandoaimmat devdet lávvaplánen- ja huksenlága ja eará áššáigullelaš lánkaásaheami gáibádusaid.

Plánejuvvon bieggafápmorusttega lánvaráhkadanplána guoskkahahtti bargu ferte vuodđuduvvat váikkuhusaid árvvoštallamii.

8.1 Fidnu govvádus

Teaksta lea stuorra oassái 17.10.2018 beaiváduvvon nannejuvvon čielggadanprográmmas, muhto nuppástusat leat dahkkojuvvon earet eará molssaeavttuid govvádussii ja oppalašlávvi gulakeahtes elemeanttat (omd. kábeliid luotinčoavddus) leat válđojuvvon eret. Minimerendoaimbajuvvuid gieđahalli vuollesadji 8.1.6 lea lasihuvvon.

8.1.1 Fidnu govvádus ja ákkat

- Ferte ákkastallat oanehaččat, manin fidnu lea mearriduvvon ovddidit válljejuvvon sajadagas.
- Lávvaguovllu, bieggaturbiinnaid, fierbmái laktima, geainnuid, lástenguovlluid, ráhkadusaid ja komponeanttaid gaskaboddasaš rádjamiid oavvilduvvon guovllu ferte vejolašvuodaid mielde govvidit ja merket kártii.
- Ferte čilget oanehaččat, mo bieggafápmofidnu sáhtta árvvoštallat dálkkádatfidnun.
- Bieggafápmorusttegis ferte gárvvistit čoahkkáigessojuvvon eallingeardeanalyza.
- Daid dieđuid vuodul mat leat geavahusas ferte gárvvistit oanehis veardádallama bieggafámu buvttadeami ja earáid ođasmuvvi energiijagálduin dáhpáhuvi šleađggabuvttadeami (omd. vuorročáhce-, bárro- ja čáhcefápmu) birasváikkuhusain.

8.1.2 Bieggaresurssat ja buvttadeapmi

- Lávvaguovllu bieggaresurssaid ferte dokumenteret. Bieggamihtidemiid viidodaga ja/dahje rehkenastojuvvon bieggaresurssaid vuodđun geavahuvvon meannuid/málliid mat čuožahagas dahkkojuvvo ferte almmuhit.
- Vuorddehahtti jahkásaš šleađgga nettobuvttadeami ferte rehkenastit ja navdosiid mat geavahuvvojit rehkenastimis ferte almmuhit. Buvttadeapmái váikkuheaddji dahkkiid ferte vuhtiváldit, daidda gullet ekstrema bieggadilit, jiekŋun, turbuleansa ja eará dilit. Jos jiekŋun lea vuorddehahtti, dárbbášlaš áican- ja jienajávkadanvuogádagaid ferte árvvoštallat ja daid goluid almmuhit.
- Fidnu navdon investerengoluid, bieggadiimmuid meari (nominálabeavttuin), opereren- ja bajásdoallangoluid (evrre/kWh) ja árvvoštallojuvvon geavahanagi ferte almmuhit.

8.1.3 *Molssaeavttuid árvvoštallan*

- Daid dieđuid vuodul mat leat geavahusas ferte gárvvistit oanehis govvádusa lávvaguovllu ja dása rádjašuvvi guovlluid vuorddehahti ovdáneamis, jos bieggafápmorusttet ii ollašuva (nollamolssaeaktu).
- Bieggafápmorusttega plánejuvvon huksenčovdosa ferte čilget.

8.1.4 *Gaskavuohta eará lávvaráhkadeapmái*

- Fidnuguovllu guoskkahahti suohkana dahje eanagotti oppalašlávaidd ferte máinnašit.
- Fidnu váikkuhusaid kulturárbelága, luonddu mánggahámatvuoda guoskkahahti lága sihke lávvaplánen- ja huksenlága vuodul suodjaluvvon dahje lávain suodjaluvvon guovlluide ja čázádatsuodjalanláva vuodul suodjaluvvon čázádagaide ferte árvvoštallat oanehaččat. Fidnu vejolaš váikkuhusaid suodjalanguovlluide ferte govvidit.
- Earáid Finnmárkku bieggafápmorusttegiid dahje fápmojohtasiid guoskkahahti lávaidd ferte čilget.
- Almmolaš ja priváhta doaibmabijuid maid fidnu ollašuhttin gáibida ferte almmuhit. Earáin eiseválddiin dárbašlaš lobiid ferte almmuhit.

8.1.5 *Infrastrukturva*

- Geaidnolavttaid ja siskkáldas geainnuid ja eará dárbašlaš infrastrukturra ferte govvidit ja merket kártii.
- Eanamássaid jávkadandárbbu geaidnolavtta, lástenguovlluid ja siskkáldas geainnuid huksema oktavuodas ferte govvidit ja merket kártii.
- Ferte gárvvistit oanehis čilgehusa das, mo fidnu ollašuhttimii laktáseaddji johtolaga lea ulbmilin ordnet.
- Ferte gárvvistit oanehis govvádusa das, mo guovllu sáhtta ovddežiiddikšut go lohpebadji nohká.

8.1.6 *Vejolaš minimerendoaimmat*

Oassin váikkuhusaid árvvoštallama dahkat vuđolaš árvvoštallama váikkuhusain birrasii, luondduváriide ja servodahkii, ja gárvvistit bienalaš evttohusaid doaimmain, mainna dáidda oassedahkkiide laktáseaddji hehttehusaid sáhtta minimeret.

Áššáigullelaš minimerendoaimmat sáhttet leat čuovvovaččat:

- Vuigemat lávvii ja heiveheamit duovdagii
- Huksendoaimma ráddjehusat dihto guovlluin fuođđu dáfus hearckes áiggiin
- Dieđiheapmi jiekŋunriskkas (váruhanšilttat)
- Informašuvdnačuoggá vuodđudeapmi turisttaide bieggafápmorusttega oktavuhtii
- Boazoealáhussii laktáseaddji minimerendoaimmaid dárbbu čielggadeapmi vuđolaččat áššeosolaš boazodoalloguovlluiguin.

Dát logahallan ii leat dievaslaš, ja viidásut ollislaš govva áššáigullelaš minimerendoaimmain lea oážžunláhká easka go váikkuhusaid árvvoštallan gárvána.

8.2 Proseassat ja meannudanvuogit

Dán sajis seassat, maid dutkamušaid ja čielggadusaid fidnu oktavuodas ferte dahkat. Váikkhusaid árvvoštallama ferte dahkat čuovvovaš áššiid vuodul:

- Sihke fidnu posiitiiva ja negatiiva váikkhusaid ferte buktit ovdan guhtege fáttás.
- Fidnu buot osiid, maiddá ieš bieggafápmorusttega, geaidnolavtta ja siskkáldas geainnuid, lástenguovlluid, ráhkadusaid ja gaskaboddasaš ráju váikkhusat fertejit leat mielde dán prográmmas meroštallojuvvon fáttáid analyseremis. Láva vuigemiid, geinnodagaid nuppástusaid ja/dahje eará minimerendoaimmaid ferte árvvoštallat.
- Juohkehaš sajis 8.3 gieđahallon fáttá ferte čielggadit sierra. Fáttáid gaskanas váikkhusaid ferte dárbbu mielde máinnašit. Seammá váikkhusaid gieđahallama mángga háve ferte vejolašvuodaid mielde vealtit. Čielggadusaid ferte dagahit gelbbolaš ámmátolbmui.
- Oktavuoda doallamis Suoma eiseválddiiguin ja earáiguin áššeosolaš čanusjoavkkuiguin čujuhit maiddá vulobeale fáddái ”Váikkhusat mat ollet riikaráji rastá”. Guovloeiseválddiide, eananoamasteaddjiide ja báikkálaš servošiidda/čanusjoavkkuide, maiddá báikkálaš ja guvllolaš ealáhuseallima ovddasteaddjiide, ferte dárbbu mielde váldit oktavuoda čielggadanbarggu áigge.
- Čielggadanbarggus ferte geavahit stáđásmuvvan meannudanvugiid, maida gullet Norgga birasdoaimmahaga giehtagirjijt ja NVE rávvagat dárbbu mielde. Váikkhusaid árvvoštallan ferte vuodđuduvvat dáláš dihtui ja dan dárbbalaš beaivádeamiide.
- Bieggafápmorusttega váikkhusaid árvvoštallamis geavahuvvon diehtu ja meannudanvugiid ferte čilget oanehaččat. Dihtui laktáseaddji eahpesihkkarvuodadahkkiid ferte čilget.
- Gieddedutkamuša ferte dahkat, jos ođđasut luonddubirasčielggadusat eai leat oazžunláhká. Gieddedutkamuš ferte leat doarvái viiddis, vai dat sáhtta vástidit lávvaprográmma gáibádusaide. Gieddebargobeivviid dárbbu árvvoštallat lávvaguovllu viidodaga sihke luonddutiippaid ja áitatvuloš šlájaid, maiddá lottiid, dihttonvejolašvuodaid vuodul. Árvvoštallama ferte ákkastallat. Dutkamuša áigemuttu ja geinnodaga ja dutkamuša dahkki áššedovdiduogáza ferte almmuhit.
- Luonddu mánggahámatvuoda guoskkahahtti ovdá- ja maŋjedutkamušaid dárbbu ferte árvvoštallat. Árvvoštallamis ferte atnit ávkin dutkamušbohtosiid ja vásáhusaid ruovtturiikkas ja olgoriikkain ollašuhthtojuvvon bieggafápmorusttegiin.
- Boazodoalu ja sápmelaččaid eanangeavaheami guoskkahahtti čielggadusain ferte geavahit vuodđun Sámedikki rávvagiid sámepektiivvaid árvvoštallamis Finnmárkku meahci geavaheami nuppástusaid oktavuodas.

8.3 Čielggadusaid fáttát

Vuolit sajiin ja daid čuovvu sisdoalus leat mitaluvvon, mat fáttát lávvaráhkadeamis evttohuvojit čielggadit ja mainna vugiin, vrd. logus 7 ovdanbuktojuvvon árvvoštallamat.

Fáttát ja sisdoallu vástidit olu bieggafápmorusttega lohpeohcamuša guoskkahahtti nannejuvvon čielggadanprográmma, mii lea beaiváduvvon 17.10.2018.

Soames nuppástusat leat goittotge dahkkojuvvon, ovdamearkka dihtii čujuhusat NVE:ii ja vuollesadji riikarájiid rasttildeaddji váikkhusain leat váldojuvvon eret ealáhuseallima ja servodaga guoskkahahtti váikkhusain. Manjit sajis ii leat šat mearkkašupmi, dasgo jagi 2018 maŋŋá lea

čielggaduvvon, ahte bieggafápmorusttegis eai leat matge váikkuhusat Suoma bealde ráji. Maiddá boazoealáhussii leat dahkkojuvvon soames čielggadusat.

Čielggadeapmái evttohit čuovvovaš fáttáid:

- Duovdda
- Kulturmuittut ja kulturbiras
- Áhpásmuhttingeavaheapmi ja johtolat
- Luonddu mánggahámatvuolta
- Birrasa billašuvvan
- Ealáhuseallima ja servodaga intreassat

8.3.1 Duovdda

Lávvaguovllu ja dasa rádjašuvvi guovlluid eanadaga ja eanadatárvvuid ferte govvidit ja fidnu váikkuhusaid duovddaárvvuide ferte árvvoštallat.

Fidnu visuála váikkuhusaid birastahtti duovdagii ferte govvidit ja árvvoštallat.

Bieggafápmorusttegis ja dan fápmojohtasiin ja eará infrastruktuvrrain ferte gárvvistit áiccagova go geahččat ovddasteaddji báikkiin, ovdamearkka dihtii ráhkadusain ja mávssolaš kulturmuittuin dahje kulturbirrasis, maidda fidnu váikkuha. Báikkiid gos čuovgagovat leat váldojuvvon ja dan gos guovllus daid oaidná ferte merket oppalaškártii.

Fidnu oamasteaddji ferte árvvoštallat gullamis boahtán máhcahagas máinnašuvvon evttohusaid báikkiin gos čuovgagovaid gánneha váldit ovttasbarggus áššedovdiiguin ja áššeosolaš suohkaniiguin. Fidnuguovllu detáljaid ferte lassin visualiseret go geahččat čuovvovaš sajádagain:

- Gussanjárga
- Rásttigáisá
- E6 fápmojohtasa dáláš luoddaearus
- Ohcejohka

Ferte gárvvistit teorehtalaš oaidnokárta, mas boahtá ovdan mo bieggafápmorusttet oidno 20 kilomehtera suotnjara siste lávvaguovllus.

Bieggaturbiinnaid váruhančuovggaide laktáseaddji visuála váikkuhusaid ferte árvvoštallat oanehaččat.

Meannudanvuohki:

Duovddaváikkuhusaid ferte čielggadit ođđa rávagirjji "Veileder for vurdering av landskapsvirkninger ved utbygging av vindkraftverk" (2015) mielde. Rávagirjji sáhtta oazžut NVE neahttasiidduin (www.nve.no).

Fidnu visuála váikkuhusaid ferte čájehit lahka (s. 2–3 km suotnjara siste) ja gaskaguhkes mátkki duohken (s. 3–10 km suotnjara siste) atnimin ávkin fotorealisttalaš áiccagovaid ja 3D-málliid, mat addet ovddasteaddji gova bieggafápmorusttegis ja dan dáláš fápmojođaslinnjáin ja eará infrastruktuvrras. Báikkiid gos čuovgagovaid váldit vállje fágamáhtolaš čielggadeaddji ovttasbarggus áššeosolaš suohkaniiguin, maiddá Suoma bealde Ohcejoga suohkaniin.

8.3.2 Kulturmuittut ja kulturbiras

Fidnu ollašutti ferte bivdit kulturárbeeiseváldin doaibmi eanagotti ja sámedikki ovddasteaddjiin árvvoštallama das, sáhttetgo guovllus gávdnot kulturmuittut maid suodjalit automáhtalaččat.

Automáhtalaččat dahje mearrádusa vuođul suodjaluvvon ja ođđasut kulturmuittuid dahje kulturbirrasiid mat leat dihtosis ferte govvidit ja merket kártii. Kulturmuittuid ja kulturbirrasiid árvvu ferte árvvoštallat ja dain ferte gárvvistit árvokárta.

Fidnu njuolgo ja visuála váikkuhusaid kulturmuittuide ja kulturbirrasii ferte govvidit ja čielggadit.

Ferte gárvvistit oanehis čielggadusa das, mo váikkuhusaid kulturmuittuide sáhttá vealtit lávvanuppástusain.

Guvlui laktáseaddji sápmelaččaid ipmárdusaid oskkus ja árbevieruid ferte čielggadit, ja seammá láhkai dan, mo fidnu sáhttá váikkuhit ávnnasgeahtes kulturárbái, maddái bassi báikkiide mat leat lávvaguovllus ja dasa rádjašuvvi guovlluin, vrd. Norgga kulturárbelága 4 § f sadji.

Meannudanvuohki:

Áššáigullelaš materiála ferte mannat čađa ja kulturárbeeiseválddiide ferte váldit oktavuoda. Fidnu oamasteaddji ferte bivdit eanagotti ja sámedikki ovddasteaddjiin árvvoštallama das, sáhttetgo guovllus gávdnot kulturmuittut maid suodjalit automáhtalaččat, 1.12.2014 fápmui boahtán bieggafámu ja kulturárbbi čielggadeami guoskkahahtti ođđa meannudanvugiid mielde. Jos ii leat jáhkehahtti ahte kulturmuittut gávdnojit, čielggadusaid ii dárbbáš dahkat. Jos kulturmuittuid gávdnoma jáhkehahttivuohta lea gaskadásis, čielggadusaid ferte dahkat lohpearrádusa maŋná. Jos lea hui jáhkehahtti ahte kulturmuittut gávdnojit, čielggadusaid ferte dahkat seammaáigásaččat fidnu váikkuhusaid árvvoštallamiin. Dušše beare eanagoddi, sámediggi, NIKU, arkeologalaš museat ja mearrajohtinmuseat sáhttet dahkat iežas ovddasvástádusguovlluin čielggadusaid mat sisttisdoallet lundui čuohcci doaibmabijuid. Čielggadanbarggus sáhttá atnit ávkin Norgga musealágádusa rávvaga "Riksantikvarens Rettleiar: Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar" (2003), NVE rávvaga 3/2008, "Visuell innvirkning på kulturminner og kulturmiljø og databasene Askeladden" ja SEFRAK-registtara. Árvokárta gárvviteamis sáhttá atnit ávkin Norgga geaidnolágádusa (Statens Vegvesen) giehtagirjji V712.

Guovllus leamašan ja dan guoskkahahtti ipmárdusaid oskkus ja árbevieruid kártet atnimin ávkin gáldodutkamušaid ja jearahallamiid.

Kulturmuittuid ja kulturbirrasa čielggadusa ferte seassat ovttas boazoealáhusa ja sápmelaččaid mehciid geavaheami čielggadangáibádusain.

8.3.3 Áhpásmuhttingeavaheapmi ja johtolat

Ferte čielggadit áhpásmuhttingeavaheapmái heivvolaš guovlluid, máaidda fidnu váikkuha.

Teavsttas ferte govvidit ja merket kártii dehálaš ja hui dehálaš meahcástan- ja eará áhpásmuhttingeavaheapmái heivvolaš guovlluid, maidda rusttet sáhttá váikkuhit.

Ferte árvvoštallat, mo fidnu váikkuha lávvaguovllu ja dasa rádjašuvvi guovlluid áhpásmuhttingeavaheapmái visuála váikkuhusaid, ruoja, suoivvanváikkuhusaid, jieknjuma jed. bokte

Ferte máinnašit oanehaččat molssaevttolaš áhpásmuhttinguovlluid, main leat seammalágan geavahanvejolašvuođat.

Meannudanvuohki:

Dieduid guovllu dáláš geavaheami ja molssaevttolaš áhpásmuhttinguovlluin ferte jearrat báikkálaš eiseválddiin ja áššeosolaš intreassaorganisašuvnnain. Čielggadusas sáhttá atnit ávkin Norgga

birasdoaimmahaga rávvaga M98-2013 áhpásmuhttingeavahanguovlluid kártemis ja árvomeroštallamis ("Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder"). Dehálaš guovlluid ferte merket kártii.

8.3.4 Luonddu mánggahámatvuohta

Luonddutiipat ja šattolašvuohta

Ferte gárvvistit oppalašgeahčastaga mávssolaš ja válljejuvvon luonddutiippain, prioriterejuvvon šlájain sihke áitatvuloš ja dorvvohuvvan šlájain, madda fidnu vejolaččat váikkuha, vrd. Norgga birasdoaimmahaga giehtagirji nr 13, luonddu mánggahámatvuođa guoskkahahtti láhka 52 § válljejuvvon luonddutiippain ja 23 § prioriterejuvvon šlájain, Norgga áitatvuloš šlájaid logahallan (2015) ja Norgga áitatvuloš luonddutiippaid logahallan (2018).

Ferte árvvoštallat vejolašvuođaid áitatvuloš ja dorvvohuvvan šlájaid gávdnomii guovllus, vrd. Norgga áitatvuloš šlájaid logahallan (2015).

Fidnu váikkuhusaid luonddutiippaide ja šlájaide ferte árvvoštallat, vrd. logahallan dán fáttá logahallančuoggá 1 sajis.

Meannudanvuohti:

Árvvoštallamat fertejit vuodđuduvvat dáláš dokumentašuvdnii ja oktavuodadoallamii báikkálaš- ja guovloeiseválddiiguin ja servošiiguin/ovddasteaddjiiguin. Gieddedutkamuša ferte dahkat, vrd. saji 8.2 Proseassat ja meannudanvuogit logahallančuokkis 7. Ferte kártet/govvidit dakkáraš mávssolaš ja válljejuvvon luonddutiippaide, prioriterejuvvon šlájaide ja áitatvuloš dahje dorvvohuvvan šlájaide laktáseaddji vejolaš áicamiid, madda rusttet sáhtta dovdomassii váikkuhit. Hearkkes dieđuid ferte merket ii-almolažžan ja doaimmahit Davvesiidda suohkanii sierra áššegirjin. Áitatvuloš luonddutiippaid árvvoštallamiin ferte vuhtiiváldit raportta "Sammenhengen mellom rødlista for naturtyper og Miljødirektoratets håndbok 13 (Miljøfaglig Utredning, 2012)" (Áitatvuloš luonddutiippaid logahallama ja birasdoaimmahaga giehtagirji 13 gaskasaš oktavuoha (Birasdieđalaš čielggadus 2012)).

Lottit

Ferte gárvvistit oppalašgeahčastaga loddešlájain, madda fidnu sáhtta mearkkašahtti olu váikkuhit. Guovddázis leat áitatvuloš ja dorvvohuvvan šlájat, vrd. Notgga áitatvuloš šlájaid logahallan (2015), prioriterejuvvon šlájat veardit luonddu mánggahámatvuođa guoskkahahtti lága 23 §, ovddasvástádusšlájat ja šlájat máid meahcástit.

Ferte árvvoštallat vejolašvuođaid áitatvuloš ja dorvvohuvvan šlájaid gávdnomii guovllus, vrd. Norgga áitatvuloš šlájaid logahallan (2015).

Fidnu váikkuhusaid loddešlájaide ferte árvvoštallat, vrd. logahallan mii lea dán fáttá logahallančuoggás 1. Dán oktavuodas árvvoštallat guovllu árvvu vándardančuozáhahkan, oktiibeasškehemiid/elešohkaid vejolašvuođa ja ekologalaš doaimmaid guovllu uhccuma/headjuma.

Meannudanvuohti:

Árvvoštallamat fertejit vuodđuduvvat dáláš dokumentašuvdnii ja oktavuodadoallamii báikkálaš- ja guovloeiseválddiiguin ja servošiiguin/ovddasteaddjiiguin. Gieddedutkamuša ferte dahkat, vrd. saji 8.2 Proseassat ja meannudanvuogit logahallansadji 7. Lottiid kártema ferte dahkat dan áigge jagis, mii lea bessenáiggiid sihke giđđa- ja čakčafárreemiid dáfus vuogálaš. Ferte kártet/govvidit áitatvuloš ja prioriterejuvvon šlájaid ja ovddasvástádusšlájaid bessenbáikkiid ja fárrengeinnodagaid guoskkahahtti dáláš dieđuid ja áicamiid. Hearkkes dieđuid ferte merket ii-almolažžan ja doaimmahit Davvesiidda suohkanii sierra áššegirjin.

Earát eallišlájat

Ferte gárvvistit oppalašgeahčastaga eallišlájain, madda fidnu sáhtta mearkkašahhti olu váikkuhit.

Ferte árvvoštallat, sáhttago fidnu váikkuhit kritihkalaččat áitatvuloš, duodalaččat áitatvuloš ja dorvvohuvvan šlájaid dehálaš ekologalaš doaimmaid guovlluide fidnuguovllus ja dan lagašvuodas, vrd. Norgga áitatvuloš šlájaid logahallan (2015).

Meannudanvuohki:

Árvvoštallamat fertejit vuodđuduvvat dáláš dokumentašuvdnii ja oktavuodadoallamii báikkálaš- ja guovloeiseválddiiguin ja servošiiguin/ovddasteaddjiiguin. Gieddedutkamuša ferte dahkat, veardit saji 8.2 Proseassat ja meannudanvuogit logahallančuokkis 7. Ealgaealliid johtingeinnodagaid ja dáláš kritihkalaččat áitatvuloš ja dorvvohuvvan šlájaid dieđuid ferte kártet/govvidit. Hearkkes dieđuid ferte merket ii-almmolážžan ja doaimmahit Davvesiidda suohkanii sierra áššegirjin.

Ollislašnoađuheapmi, vrd. luonddu mánggahámatvuoda guoskkahan lága 10 §

Ferte árvvoštallat, sáhttetgo guovllus jo ollašuhthtojuvvon dahje plánejuvvon doaimmat váikkuhit daid seammá šlájaid/luonddutiippaid hálddašanmihttomeriide, madda bieggafápmorusttet sáhtta váikkuhit.

Ferte árvvoštallat, sáhttetgo dáid šlájaid/luonddutiippaid dillái ja náliid ovdáneapmái čuohcat mearkkašahhti váikkusat.

Meannudanvuohki:

Čielggadusat fertejit vuodđuduvvat dihtui mii lea dovddus ja oažžunláhkáii eará lávain (vrd. gaskavuohta eará lávaide, čielggadanprográmma vuollesadji 8.1.4) ja luonddu mánggahámatvuhtii čuohcci čielggaduvvon váikkusain. Árvvoštallamis ferte deattuhit fidnu váikkusaid mávssolaš luonddutiippaid vejolaš dihttomii, vrd. Norgga birasdoaimmahaga giehtagirji 13, Norgga áitatvuloš luonddutiippaid logahallan (2018), välljejuvvon luonddutiippat luonddu mánggahámatvuoda guoskkahahtti lága 52 § mielde ja ekosystemat, mat leat dehálaš ekologalaš doaimmaid guovllut Norgga áitatvuloš šlájaid logahallamis (2015) nammaduvvon áitatvuloš šlájaid ja prioriterejuvvon šlájaid, vrd. luonddumánggahámatvuoda guoskkahahtti lága 23 §.

Nubbi nubbái laktáseaddji luondduguovllut, main leat guoskameahttun iešvuodát

Ferte čielggadit, sáhttago fidnu uhccudit stuorra ja nubbi nubbái laktáseaddji luondduguovlluid, main leat guoskameahttun iešvuodát. Dákkáraš Nubbi nubbái laktáseaddji luondduguovlluid vejolaš jávkama ferte almmuhit proseanttain dain suohkaniin ja leanain, madda váikkusat čuhcet. Dákkáraš guovlluide čuohcán váikkusaid ferte árvvoštallat konkreettalaččat. Árvvoštallama ferte seassat maddái ovtas áhpásmuhttingeavaheami ja boazodoalu guoskkahahtti árvvoštallamiin.

8.3.5 Birrasa billašuvvan

Ruodja

Ferte árvvoštallan, mo bieggafápmorusttega dagahan ruodja sáhtta váikkuhit birrajagáš ja astoáigge ássamii ja áhpásmuhttingeavaheapmái.

Bieggafápmorusttegii ferte gárvvistit ruodjaavádatkárta, mas oidno ruodja leavvan miehtebiggii buot guovlluin. Kártii ferte merket ráhkadusaid, madda čuohcci árvvoštallojuvvon ruodjadási lea badjel $L_{den} = 40$ dB.

Fápmojohtasiid ja transformáhtorstašuvnnaid dagahan ruodja ferte govvidit earálágan dálkediliin.

Suoivvaváikkusat

Ferte árvvoštallat, leatgo bieggaturbiinnain vejolaš ássamii ja áhpásmuhttingeavaheapmái čuohcci suoivvaváikkhusat.

Ferte gárvvistit kártta, mas oidno áššeosolaččaid birrajagáš ja astoáigge visttiid duodalaš suoivvanoađuheapmi. Áigemuttu ja bistu ferte almmuhit.

Meannudanvuohki:

Čielggadusat fertejit vuodđuduvvat NVE rávvagii ”Skyggekast fra vindkraftverk” (Bieggafápmorusttega suoivvaváikkhusat), ”Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging” (Rávvagat ruoja gieđahallamii eanageavahanplánain) (T-1442) ja birasdoaimmahaga dahkan rávvagiidda ”Veileder til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging” (Rávvagat ruoja gieđahallamii eanageavaheami plánemis) (M-128). Ruoja ovdáneami ja suoivvaváikkhusaid rehkenastimis geavahuvvon vugiid ferte čilget.

Juhkančáhci

Ferte árvvoštallat fidnu váikkhusaid juhkančáhcegálduide ja várrejuhkančáhcegálduide mat leat dihtosis ja maidda lea ráhkaduvvon lávva. Sihke huksen- ja opererenmuttu váikkhusaid ferte čielggadit. Juhkančázi akuhta billašuvvama riskka ja riskka man golgan dagaha áiggi ollodahkii ferte árvvoštallat.

Juhkančáhcegálduid čázádatguovlluid, madda sáhttet čuohcat váikkhusat, ferte álmuhit ja merket kártaide.

Meannudanvuohki:

Norgga biebmávnasborvovolašvuođaeiseváldái (Mattilsynet) ja báikkálaš čáhcerusttegiid oamasteaddjiide/ovddasvástideaddji operáhtoriidda ferte váldit oktavuoda, vai juhkančáhcegálduid, maidda vejolaččat čuhcet váikkhusat, sáhtta dokumenteret ja árvvoštallat minimerendoaimmaid.

Eará nuoskkideapmi

Bieggafápmorusttega ja fápmojohtasiid dagahan nuoskkideami gálduid opereren- ja huksenmuttus ferte govvidit ja nuoskkidanriskka árvvoštallat. Maiddái olju meari man geavahit bieggaturbiinnain ja huksenbargguide laktáseaddji olju/boaldámušaid rádjama ferte govvidit ja nuoskkidanriskka árvvoštallat. Transformáhtorstašuvnnaid oasis ferte almmuhit dain geavahuvvon olju meari.

Huksen- ja opererenmuttus árvvoštallojuvvon bázahusaid šaddama ja plánejuvvon bázahusfuolahusa ferte govvidit.

Vuorddekeahes dáhpáhusaid ja lihkohisvuođaid vejolašvuođa ferte árvvoštallat. Vejolaš hehttehusdiliid váikkhusaid ja daid minimerendoaimbajuid ferte govvidit.

Dorvvolašvuohta ja ráhkkaneapmi

Rusttega dahje dan vaháguvvama vejolaččat dagahan dorvvolašvuođariskka servodahkii dahje birrasii ferte árvvoštallat ja govvidit. Jiekŋuma vejolašvuođa ja norranjienaid riskka ferte árvvoštallat. Jos jiekŋuma doallat jáhkehahttin, dáláš doaimmat, main jiekŋuma sáhtta geahpedit, ferte govvidit ja jiekŋajávkadanvuogádagaid ja dorvodoaimmaid goluid almmuhit.

Rusttegiid mihtuid ja sajadaga ferte govvidit ja árvvoštallat boahhtevaš ekstrema dálkediliid dihtii. Jiekŋuma, bieggadiliid ja eanafierran- ja muhtaudasriskkaid ferte čielggadit áššáigullelaš ossodagain.

Šleađgamagnehtalaš gieltit

Ráhkadusat, maidda sáhtta čuohtit badjel 0,4 mikrotlesla magnehtagieddi gaskamearalaš jahkáša rávdnjenoađuhemiin, ferte kártet. Ráhkadusaid tiippaid, meari ja magnehtagiitti fámu ferte govvidit. Rehkenastimiidda fertejit gullat buot dáláš fápmojohtasat, mat johtet lávvejuvvon fápmojohtasiin seammá guvlui, ja nuppástusaid dáláš dillái ferte govvidit.

Fápmojohtasiidda ja dearvvašvuhtii laktáseaddji dáláš dieđus ferte gárvvistit čoahkkáigeasu. Čoahkkáigeassu ferte vuodđuduvvat dáláš fápmojohtasiid ja magnehtagiittiid hálddašanstrategiijai, mii lea čilgejuvvon stuorradikki evttohusas (St.prp.) nr 66 (2005–2006), ja Norgga suonjardandorvvolašvuodadoaimmahaga (Strålevernets) ávžžuhusaide čujuhusas www.nrpa.no.

Jos ráhkadussii (visti, skuvlla dahje beaiveruoktu) čuohtá badjel 0,4 mikrotlesla magnehtagieddi, vejolaš doaimmaid, main gietti fámoláshvuoda sáhtta vuolidit, ferte govvidit ja árvvoštallat.

8.3.6 Ealáhuseallima ja servodaga intreassat

Árvoluovvan

Fidnu vejolaš váikkuhusaid áššeosolaš suohkaniid ekonomijaid, dego barggolašvuhtii

sihke báikkálaš ja guvllolaš árvoluovvamii, ferte govvidit. Dáid váikkuhusaid ferte govvidit sihke huksen- ja opererenmuttu oasis.

Meannudanvuohki:

Deatalaš dieđuid ferte bivdit báikkálaš-/guovloeiseválddiin ja báikkálaš/guvllolaš ealáhuseallimis. Norgalaš bieggafápmorusttegiid vásáhusaid, mat leat anus, ferte atnit ávkin.

Mátkkošteapmi ja turisma

Guovllu turismaealáhusa ferte govvidit oanehaččat ja fidnu vejolaš váikkuhusaid turismii ferte árvvoštallat.

Meannudanvuohki:

Čielggadusat fertejit vuodđuduvvat dieđuide mat bohtet báikkálašiseválddiin, turismaealáhusa hárjeheaddjiin ja earáin áššáigullelaš diehtogálduin. Norggas eará guovlluin ja vejolaččat earáin riikkain čoggon vásáhusaide ferte oahpásmuvvat. Ruovtturiikkas ja olgoriikkain ollašuohttojuvvon bieggafápmorusttegiid guoskkahahtti dutkamušbohtosiid ja vásáhusaid ferte atnit ávkin čielggadettiin turismii čuohtti váikkuhusaid.

Eanadoallu

Fidnu vejolaš váikkuhusain eana- ja meahccedollui ferte gárvvistit oanehis árvvoštallama.

Meannudanvuohki:

Dieđuid eanadoalu guoskkahahtti dáláš ja plánejuvvon eanageavaheamis ferte bivdit báikkálaš- ja guovloeiseválddiin.

Áibmojohtalus (siviila- ja militearaáibmojohtolat) ja diehtujohtolatvuogádagat

Fidnu vejolaš váikkuhusaid televišuvdna- ja rádiosignálaid vuostáiváldimii lagaš ráhkadusain ferte árvvoštallat.

Fidnu váikkuhusaid birrasa rádarrusttegiidda, navigerenrusttegiidda ja áibmojohtolagas geavahuvvon kommunikašuvdnarusttegiidda ferte čielggadit.

Fidnu vejolaš váikkuhusaid lagaš girdingittiid loktan- ja suoivanmeannudanvugiide ferte govvidit oanehaččat.

Ferte árvvoštallat, hábmejitgo bieggafápmorusttet ja dan fápmojohtasat badjelmearálaš eastagiid áibmojohtalussii, earenoamážit áibmoskiippaide ja helikopteriidda mat girdet viehka vuollin.

Meannudanvuohki:

Árvvoštaladettiin fidnu ferte váldit oktavuoda Norgga bealuštangiddodagaid (Forsvarsbygg) ja Avinor AS áibmojohtolatdorrvolašvuodaossodahkii. Oktavuoda ferte váldit maiddái vuollin girdi girdinmašiinnaid ja helikopteriid dáláš operáhtoriidda. Norkring AS:s ja NTV:s ferte bivdit dieđuid vejolaš váikkuhusain rádio- ja televišuvdnasignálaid vuostáiváldimii.

Boazodoallu

Boazodoalloguovllu eanageavaheami ja earenoamážit boazodoalu fidnoguovllus ferte govvidit.

Plánejuvvon bieggafápmorusttega ja dasa laktáseaddji infrastruktuorra (fápmojohtasat, geainnuid, transformáhtorstašuvnnat/fuolahusráhkadusat, lástenguovllut jna.) njuolgo ja eahpenjuolgo váikkuhusaid ferte govvidit ja árvvoštallat.

Dáláš dieđuid bieggafápmorusttegiin/fápmojohtasiin ja bohccuin ferte čoahkkáigeassit oanehaččat.

Ferte árvvoštallat, mo bieggafápmorusttet sáhttá huksen- ja opererenmuttus váikkuhit dasa mo boazodoalu hárjeheaddjit geavahit guovllu, rusttega vejolaš easttaváikkuhusa, vealtinguovlluid ja doaibmamiid laktáseaddji hehttehusaid bokte.

Plánejuvvon bieggafápmorusttega vejolaš váikkuhusaid ferte seassat ovttas gažaldatvuloš boazodoalloguovllus jo ollašuohtuovvvon, nannejuvvon dahje dohkkehuvvon lávain dahje fidnuin. Jos boazodoalloguovllus leat áigodatguohtumiid bieggafápmorusttega váikkuhusguovllu olggobealde mii ohcamuša čuožáhahkan lea, maiddái oppalaš váikkuhusaid gažaldatvuloš áigodatguohtumiidda ferte govvidit.

Boazodollui čuohecci ollislaš váikkuhusaid govvádusa ferte dievasmahttit gaskiibohtinkárttain, masa ferte merket gažaldatvuloš boazodoalloguovllu dáláš fidnuid ja lávaid.

Meannudanvuohkin:

Čielggadus ferte vuodđuduvvat dáláš dihtui guohtun-, njoallun- ja čoaskudallanguovlluin, vándardangeinnodagain, várreguovlluin, geavaheami viidodagas jed. ja dutkamušain dievasmahtton dáláš dihtui bieggafápmorusttegiin/fápmojohtasiin ja boazodoalus. Oktavuoda ferte váldit áššeosolaš boazodoalloguovlluide/siiddaide (boazodoalloguovllut 13, 14A, 9 ja 17), eatnanhearráid ja sámediggái. Ávžžuhit álggahit ovttasbarggu boazodoalu ovddasteaddjiiguin ja bovdet áššeosolaš boazodoalloguovlluid mielde čielggadeapmái. Fidnu oamasteaddji vástida váikkuhusaid árvvoštallama gárvvisteami goluin, vrd. Váikkuhusaid árvvoštallama guoskkahahtti ásahus, 4 § 3 sadi. Lea dehálaš, ahte boazodoalu hárjeheaddjit oassálastet čielggadanbargui. Fidnu oamasteaddji ferte dahkat vejolažžan boazodoalu hárjeheaddjiid oassálastima čielggadanbargui vástidemiin sidjiide boahhti dárbbalaš goluin. Boazodoalu guoskkahahtti čielggadusa ferte seassat ovttas čielggadangáibádusain mii guoskkaha sápmelaččaid doaibmama meahcis sihke kulturmuittuid ja kulturbirrasa.

Sápmelaččaid doaibman meahcis

Fidnu váikkuhusaid sápmelaččaid doaibmamiid lávvaguovllus ja dan birrasis ferte čielggadit. Maiddái guovllu historjjálaš geavaheami ja doaibmama mearkkašumi kultuvrra gaskkusteadjijn ferte govvidit.

Meannudanvuohki:

Čielggadus ferte vuodđuduvvat dihtui mii bohtá báikkálaš- ja guovloeiseválddiin, guovddášhálddahasas, servošiin ja ealáhuseallima ovddasteaddjiin. Dáláš dieđuid ja dokumentašuvnna meahci geavaheamis ja láhttenvugiin ja guovllu mehciid ealáhusain ferte mannat čađa, ja daid ferte dievasmahttit áššeosolaš sápmelaš ealáhusárjeheadjiid jearahallamiin ja earáin deatalaš gálduin. Dieđu ferte háhkat earet eará guovllus ássi sápmelaččaid intreassaid ovddasteaddji gálduin.

Váikkuhusaid árvvoštallama ferte guorahallat ovtas boazodoalu, kulturmuittuid ja kulturbirrasa, eanadoalu, duovdaga sihke áhpásmuhttingeavaheami ja johtolaga guoskkahahtti árvvoštallamiin.

Eará eanageavaheapmi

Fidnu vejolaš váikkuhusaid guovllu eará eanageavaheapmái, maiddá minerálaváriid boltumii, ferte govvidit. Lávvaguovllu vejolaš resursageologalaš lassedutkamuša dárbbu ferte árvvoštallat oassin čielggadeami.

Eanageavaheami nuppástusaid, maiddá avádatjuogu, ferte govvidit. Vejolaš váikkuhusaid dáláš ja plánejuvnon fidnuide, dego ássan-, barta- ja industriijaguovlluide, ferte árvvoštallat. Vejolaš geinnodagaid vuigemiid ja lávaid negatiivvalaš váikkuhusaid guoskkahahtti minimerendoaimmaid ferte árvvoštallat.

Meannudanvuohki:

Eanageavaheami guoskkahahtti čielggadusa ferte seassat ovtas earáin čielggadangáibádusain, mat guoskkahit ovdamearkka dihtii ealáhuseallima ja servodaga intreassaid, duovdaga ja visualiserema, áhpásmuhttingeavaheami, luonddu mánggahámatvuođa sihke kulturmuittuid ja kulturbirrasa. Dáláš ja plánejuvnon eanageavaheami guoskkahahtti áššegirjjiid ferte bivdit áššáigullelaš eiseválddiin.

8.4 Guvllolaš lávvaplána

Davvesiidda suohkaniin dahkkojuvnon soahpamuša mielde láva gárvvistit oppalašlávvan.

Láva gárvvistit fámus leahkki lávvaplánen- ja huksenlága mielde.

Lávvarplánenproseassa ja oassálastima guoskkahahtti gáibádusat leat meroštallojuvnon lávvaplánen- ja huksenlágas ja váikkuhusaid árvvoštallama guoskkahahtti ásaahas.

Guvllolaš lávvaráhkadeapmái heivehit čuovvovaš proseassa:

- Lávvaprográmma guoskkahan evttohusa hálddahaslaš gieđahallamis vástida Davvesiidda suohkan.
- Prográmma álggaheami guoskkahahtti almmuhusa maŋŋá čuovvu unnimustá 6 vahku gullanáigodat, man áigge sáhtta guodđit prográmma guoskkahahtti evttohusaid. Almmuhus almmustahttojuvvo aviissas ja suohkana neahttasiidduin; áššeosolaš kránnjáide, eiseválddiide ja čanusjoavkkuide oktavuođa váldit njuolga.
- Fuomášuhttimiid gieđahallamis ja prográmma nannemis vástida Davvesiidda suohkan.
- Lávvaáššegirjjiid ja áššáigullelaš váikkuhusaid árvvoštallama guoskkahahtti evttohusat gárvvistuvvojit nannejuvnon lávvaprográmma vuodul.
- Guvllolaš lávvaráhkadanplána ja váikkuhusaid árvvoštallama virggálaš dárkkistanmuddu bistá unnimustá 6 vahku.
- Fuomášuhttimiid gieđahallamis ja láva nannemis vástida Davvesiidda suohkan.

Lávvaevttohus ferte sisttisoallat čuovvovaš áššit:

- Lávvakárta
- Lávvamearrádusat
- Láva govvádus
- Váikkhusaid árvvoštallan
- Riska- ja hávváduvvanalyisa (ROS).

Lávvaevttohus ferte sisttisoallat earet eará fidnu čilgehusa ja doaibmama govvádusa. Lávvaráhkadeami, huksenortnega ja dokumenterema guoskkahahti gáibádusaid dárbbu ferte árvvoštallat.

Lávvaþlánenevttohusa gárvvisteaddji:

Multiconsult